Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 6 июль, 1974 шу. ● № 81 (5372). ● Мах 2 кеп.

КОСМОС ДІАХО КАРАЕРЗАЕШ Я!

Орбита тІа—«Союз-14» яха космически кема

ТАСС-А ХОАМ

Лаьттанна гонахьарча космически ара деча тохкамий программага хьежжа 1974 шера 3 июле московски ханах 21 сахьати 51 минути яьлча Лаьттан искусственни спутника орбита тІа даьккхад кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт, полковник Попович Павел Романовичахи борт-инженер подполковник-инженер Артюхин Юрий Петровичахи латтача экипажо лехкаш дола «Союз-14» яха космически кема.

«Союз-14» яхача космически кема наькъа программо лаьрхІад:

— укх шера 25 июне Лаьттанна гонахьарча орбита тІа яьккхача «Салют-3» яхача орбитальни Іилман станцеца цхьана эксперименташ елга;

— эргаяьха тоаяьча «Союз» яхача кема тІа оттаяьча системашта наькъа тайп-тайпарча хьалашка комплексни тохкам белга;

«Союз-14» яхача кемаца тешшаме чІоагІа радиои телевизионнии бувзам оттабаьб.

Кема командира новкъоста Поповича яьча докладагІа, космонавташа дика лайнай кема орбита тІа доаккхеи дозал доацача кхоачен ха.

Кема тІарча системаша болх боаррамагІа бу, Лаьттан тІарчарна тарра дола хьалаш лоаттаду отсекашка. «Союз-14» яха кема Лаьттанна гонахьарча орбита тІа даьнначул тІехьагІа наькъа программа кхоачашъе болабеннаб космонавташ новкъостий Поповичи Артюхини.

МА ДОАГГІАРА ЛЕЛАШ ДА КЕМА

Полета управлене центр, 4 июль (ТАСС). Московски ханах 16 сахьат доалача хана Лаьттан гонахьа 13 го баьккхабар «Союз-14» яхача космически кемо.

Тахан Іуйрийна лелама траекторе коррекци яьчул тІехьагІа, «Союз-14» яха кема сигагІолла лелаш да укх параметрашца:

Кема Лаьттана эгтара гаьнагІдалар — (апогее) — 277 километр;

Кема Лаьттана эгтара гаргагІа хилар (перигее) — 255 километр;

Го баккхара ха — 89,7 минут;

Орбита оагІора ялар — 51,6 градус.

5 сахьати 30 минути яьлча денз 15 сахьати 40 минути яллалца Советски Союза территоре тІара хьежача радиоца гуш йоацача зоне дар «Союз-14» яха космически кема. Цу хана космонавташ салоІаш бар.

Радиобувзама аргІанарча сеансе П. Р. Поповича хоам бир, дозал доацача хьалашца дІатар а енна кемана белгаль, яь программа кхоачашъеш я экипаж, аьнна.

КРЕМЛЕ ТІАЭЦАР

СССР Лакхехьарча Совета Президиумон СССР правительствах 3-ча июле США Президента Ричарда М. Никсонеи цун сесаген сийна нах тІаийцар.

Цига Йоккхача Кремлевски дворецa Георгиевски зале бар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, новкъостий А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш М. Я. Яснов, Г. С. Дзоценидзе, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш И. В. Архипов, Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, М. А. Лесечко, В. Н. Новиков, И. Т. Новиков, З. Н. Нуриев, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, США-ра СССР посол А. Ф. Добрынин, кхыбола официальни нах.

Американски оагІонгахьара бар США паччахьалкхен секретарь Г. Киссинджер, СССР-ра США посол У. Д. Стессел, США Президента улув баьнна баьхка кхыбола официальни нах.

Хьаьшашта юкъе бар Советски Союзе аккредитованни йолча дипломатически представительствашта керте латтараш, советский доазол арахьареи журналисташ.

ТІаэцар дІадолалуш лекхар Америка ВІашагІкхийттача Штатийн Советски Союзеи паччахьалкхений гимнаш.

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, кхыча советски кулгалхошта, хІаьта иштта США Президента Ричард Никсона нах тІаэцача бовзийтар «Союз» — «Аполлон» яхача программагІа советско - американски цхьанийола космически полет кийчъеча дакъа лоацаш боля советски американски космонавташ.

(ТАСС).

Л. И. Брежнева Р. Никсонца даь къамаьл

3-ча июле КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева США Президентаца Р. Никсонца къамаьл дир.

Конструктивни хьале дийцар советско - американски отношеней, хІаьта иштта дунен халкъашта юкъерча хьала цхьадола дешаш.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЛАР

3-ча июле Кремле чакхъяьлар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос США Президентаца Р. Никсонцеи США паччахьалкхен секретараца Г Киссинджерцеи яь переговораш.

Советскии американскии паччахьалкхенашта керте латтараш хІанз вІашагІкхетарах хьахинначун юкъара итогаш йир. Цул тІехьагІа советско - американски документашта кулгаш яздир.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ ДОКУМЕНТАШТА КУЛГАШ ЯЗДАР

3-ча июле Кремле советско-американски документашта кулгаш яздир. Кулгаш яздир:

Ракеташта духьаларча оборона система юхаозарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВІашагІкхийттача Штаташтеи юкъерча Договорага долча Протокола;

Ядерни герза лаьттан кІал тохкам белга юхаозарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка ВІашагІкхийттача Штаташтеи юкъерча Договора. Цунца цхьана кулгаш яздир цу договорага долча къаман технически средствашца договорах тІанийца декхараш оагІонаша кхоачаш мишта ду хьажара духьа доаггІаш дола даннеш дІа-хьа даларах долча Протокола;

Іалама ІаткъаргІйола средствашта тІема лаьрхІа лелаяра кхерам дІабаккхара тІадерзадаь де дезарех йолча Заявлена;

Цхьана яьча советско - американски коммюникена.

Белгалдаьча документашта кулгаш яздир: Советски Союза хьалхара КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева; Америка ВІашагІкхийттача Штаташта хьалхара — США Президента Ричард М. Никсона.

Иштта кулгаш яздир ракеташта духьаларча оборона система юхаозарах долча Договора тІеи 1972 шера кулгаш яздаьча стратегически тІалатара тІема герзаш юхаозара даькъе цхьадола хІамаш дарах хана йолча Соглашене тІеи йола положенеш чакхйоахаш уж делаш отте стратегически герзаш хувцилга, демонтаж елга е хІалакдаь дІадахар мишта де деза дувцача шин протокола.

Цу протоколашта кулгаш яздир: Советски Союза хьалхара — СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос; Америка ВІашагІкхийттача Штаташта хьалхара — США паччахьалкхен секретара Г. Киссинджера.

Документашта кулгаш яздеш бар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, новкъостий А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. П Кириленко, Ф. Д. Кулаков, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф Катушев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш М. А. Яснов, Г. С. Дзоценидзе, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш И. В. Архипов, Н. К. Байбаков, В. А. Кириллин, М. А. Лесечко, В. Н. Новиков, И. Т. Новиков, З. Н. Нуриев, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, США-ра СССР посол А. Ф. Добрынин, СССР Іилмай Академе президент М. В Келдыш, СССР министраш, кхыбола официальни нах.

Америка оагІонгахьара США Президента улув баьнна баьхка американски паччахьалкхен деятелаш.

(ТАСС).

«Союз-14» яхача кема командира полковника Попович Павел Романовича биографи

СССР летчик-космонавт Павел Романович Попович — космос эгтара хьалха караерзаеш хиннарех цаІ. 1962 шера «Восток-4» яхача космически кемаца наькъа вахав из. Цу хана къонахчали турпалали гойтарах Советски Союза Турпала цІи еннаяр Павел Романовича.

1930 шера Киевски областа Узин яхача поселке ваьв Павел Романович Попович. 1951 шера Магнитогорски индустриальни техникум йистеяьккхай, хІаьта цул тІехьагІа ше авиацена хетаве лаьрхІар цо. ТІема-авиационни училища йистеяьккхачул тІехьагІа, 1954 шера денз Советски Эскара авиационни доакъошка гІулакх деш хиннав, 1960 шера космонавтий отрядаца дІаязваьв.

1957 шера Советски Союза Коммунистически парте мугІарашта юкъевахав П. Р. Попович.

1968 шера Н. Е. Жуковске цІерагІйола ТІема-фегара инженерни академи толаме йистеяьккхай П. Р. Поповича.

Космонавташ кийчбеча Центре тІагІертта беш бола болх хьинареча общественни гІулакхашца цхьана тарбу Павел Романовича, УССР Лакхехьарча Совета депутат, Советско-австрийски общества Центральни правлене председатела заместитель волаш а хІаьта иштта кхыча общественни организацей балха юкъе дакъа лоацаш а.

Космонавта сесаг — Марина Лаврентьевна — авиаце полковник, технически Іилмай кандидат, цІи хеза летчик-испытатель.

Цар дезале кхувш латташ ши йоІ я: 18 шу даьнна Наташеи ялх шу даьнна Оксанеи.

«Союз-14» яхача кема бортинженера подполковника-инженера Артюхин Юрий Петровича биографи

1930 шера Московски областа Клински районерча Першутино яхача юрта ваьв Юрий Петрович Артюхин.

1948 шера юкъера школа йисте а яьккха, Серпуховски тІема авиационно-технически училище деша вахав. Училища толаме йистеяьккхачул тІехьагІа Советски Эскара авиационни доакъошка гІулакх деш хиннав.

1957 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член ва. 1958 шера Н. Е. Жуковске цІерагІйола ТІема-фегара инженерни академи йистеяьккхай Ю. П. Артюхина. Дешар чакхдаьнначул тІехьагІа цу академе цхьан Іилматохкама лабораторе болх беш хиннав.

Ю. П. Артюхин космонавтий отрядаца дІаязваьв 1963 шера январе. Космически наькъаш дара еча кийчон йиза курс чакхъяьккхай це лехкаш йолча тайп-тайпарча аппараташ тІа.

Космонавта сесаг — Нина Ивановна — «Наука» яхача издательстве болх беш я.

Артюхина дезале ши воІ ва. ВоккхагІволча Сергея 19 шу даьннад, Рижски лакхерча авиационно-инженерни училище деша вагІа из. ЗІамагІволча Владимира 10 шу даьннад.

Космонавта да — Петр Павлович 1941 шера Сийлахь боккхача Даьхен тІем тІа вийнав, нана — Анна Васильевна — пенсионерка, Московски областерча г. Клине яхаш я.

ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬННАЙ

США ПРЕЗИДЕНТ Р. НИКСОН ДІАВАХАР

Официальни визитаца Советски Союзе хиина Америка ВІашагІкхийттача Штатий Президент Ричард М. Никсон ший сесагаца 3-ча июле Москвера США вахар.

Р. Никсонца цхьана Москвера дІабахар США Президента помощник А. Хейг, Президента помощники пресс - секретари Р. Зиглер, къаман кхерамзлен дешашта волча Президента помощника заместитель Б. Скаукрофт, кхыбола официальни нах.

Внуковски аэродром хозъьяр Америка ВІашагІкхийттача Штатийн Советски Союзеи паччахьалкхений байракхашца.

Веза хьаша накъзваьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос, США-рча СССР посола А. Ф. Добрынина.

США Президент накъавоаккхаш иштта бар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш М. А. Яснов, Г. С. Дзоценидзе, СССР Министрий Совета Председатела заместитель В. А. Кириллин, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, СССР министраш Б. П. Бугаев, Т. Б. Гуженко, В. П. Елютин, Б. В. Петровский, Е. А. Фурцева, СССР министрий хьалхара заместителаш В. В. Кузнецов, М. Р. Кузьмин, СССР Министрий Советерча КГБ председатела заместитель Г. К. Цинев, Моссовета исполкома председатела хьалхара заместитель В. П. Исаев, СССР МИД коллеге член Г. М. Корниенко, СССР МИД протокольни Отдела заведующи Д. С. Никифоров, кхыбола официальни нах.

Накъавоаккхаш хиннарашта юкъе бар СССР-ра США посол У. Д. Стессел. Укхаза бар посольства дипломатически сотрудникаш, советскии доазол арахьареи журналисташ.

Летни ара оттадаь да СССР Герзашцарча Низий кхаь тайпан — гІашлой, летчикий, фордхой сийлен ха. США Президента хьайцар сийлен хан начальника рапорт.

Лекхар Америка ВІашагІкхийттача Штатийн Советски Союзеи паччахьалкхений гимнаш.

Л. И. Брежневи Р. Никсони советски тІемахой строяна улув тІехбоал. Аэродроме гулбенна москвичаш болча тІаболх уж. США Президента безаме Іадика ювц царца.

Самолета трапа хьалхашка Р. Никсонца Іадика ювц Л. И. Брежнева, Н. В. Подгорне, А. Н. Косыгина, А. А. Громыкос, А. Ф. Добрынина.

Р. Никсони цун сесаги накъабоахаш иштта бар В. П. Брежнева, Л. Д. Громыко, И. Н Добрынина.

Кремлевски резиденцера аэропорте болхача наькъ тІа США Президентага Р. Никсонга, Л. И. Брежневга, Н. В. Подгорнега, А. Н. Косыгинга моаршал хетташ бар Москвебаха нах.

Мотоциклистий эскорт улув а долаш автомашинай кортеж яха улицаши майдани хозъьяр США-и СССР-и паччахьалкхений байракхашца.

* * *

Цу дийнахьа Москвера ФРГ вахар США паччахьалкхен секретарь, къаман кхерамзлен дешашта воля Президента помощник Г. Киссинджер.

(ТАСС).

ЯЛАТ—ДАЬХЕННА

Хьалха оаха хоам баьча тайпара гурахь був мукх приемни пункте дІачубалара квитанци республике эгтара хьалха Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза яздаьд. Республике массанел хьалха кІа дІачутела болабенна боахам а из ба. Гудермесски приемни пункте дика ялат дахьаш венача совхоза шофера Мусаев Мовлдена дІахо а толамаш дахар лоаш ловца баьккхар.

Паччахьалкхен заготовительни пункташка долхача наькъашка тІехь-тІехьагІа дукхагІа лела яьннай транспорт. БІаь тонн гаргга кІа Даьхен амбарашка дІачутессад Ленина цІерагІча наурски колхозо. Кердача шера ялатах йиза массехк машина енай наурски пункте «Россия» яхача колхозереи «Терский» яхача совхозереи. КІа дІачутела болабеннаб наурцашна яхь лелаеш бола Шелковской района ялат кхедераш а.

— Паччахьалкхен амбарашка хьалхара 300 тонн кІа дІачутессад, аьнна хоам бир хлебопродуктай управлене начальника М. И. Абубакарова. Укх шера къаьстта йоакхо ю ялат кхедераша ялата дикала. Дика кІа да Наурски района боахамаша хьачутелар.

Июль дІаболалуш республике хьекха касарах Іодиллад 26 эзар совгІа гектара тІара ялат, цунах аханел совгІа дар хьанийца аьрдад. Урус-мартановшаша юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 25 центнер, сунженцаша 24 центнер мукх чуэц.

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА V ПЛЕНУМ

Самардийнахьа КПСС обкома политпросвещене ЦІагІа «Знание» общества Нохч-ГІалгІай организаце правлене аргІанара пленум хилар. Цига «Парте XXIV съездеи КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленумеи решенешка хьежжа республика къахьегамхошта юкъе экономически знанешта пропаганда елга тоадарах» доклад йир экономически знанешта пропаганда ара Іилман - методически Совета председатела, экономически Іилмай кандидата С. П. Варламова.

Пренеех къамаьлаш дир «Старогрознефть» НГДУ керттерча экономиста В. А. Волгина, ГрозНИИ халкъ университета проректора, технически Іилмай кандидата А. И. Шербинина, «Автоспецоборудование» завода керттерча бухгалтера Н. М. Примайка, КПСС Гудермесски горкома промышленно - транспортни отдела заведующе А. В. Хадзарагова, «Малгобекнефть» НГДУ йоккхагІйолча инженера Л. Барахоевас, «Сунжанефть» НГДУ керттерча экономиста С. П. Быкадарова, Грозненски мехкдаьтта института «Знание» общества юххьанцарча организаце председатела В. Д. Ключкова, Главкинопроката республикански контора начальника З. И. Ахматханова, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета доцента, экономически Іилмай кандидата В. И. Синельникова, КПСС обкома лекторски группа кулгалхочо В. А. Губина, Назранерча ПМК керттерча экономиста М. У. Котиевг. «Красный молот» завода керттерча экономиста К. А Гоцке. «Знание» общества республикански организаце правлене председатела Р. П. Дулерайна.

Дийцача дешах лаьца боагІаш бола соцам тІаийцар пленумо.

КЪАМАШ ДЕГIААХАРИ ХЬАХИЛАРИ

Сийлахь-йоккхачу Октябрьски социалистически революцие юкъ дIайолаяьй овлангарча социально-экономически эргалонашта, ленински къамий политика практически чакхъяккхара. Вай мехка хIанз дац тIехьадиса халкъаш, лоадама башхалонаш яц социалистически къамаш экономически, политически, культурни дегIадаккхара даькъе. Цу процесса лард я хьалъеш латта коммунизма материально-технически база. Дерригача къамий доттагIали вIаши цар ду новкъостали, тIа-тIа дуккхагIа уж вIаши гаргаахар социализма эамалахьарча къамий отношеней белгалагIа йола оагIош я. Цунца цхьана тоа а лу социалистически къамаш. Цу процесса лард я къамашта юкъе массе оагIорахьара тIа-тIа чIоагIагIа цхьана экономически гIулакхаш леладайташи вIаши новкъостал дайташи бола социалистически экономикан къахьегам социалистически бекъарей боарам. Цхьана экономически гIулакхаш леладара ларда тIа хул къамаш духовно вIаши гаргаахар а. Из холу къамий культураш дегIаахарахи вIаши йIаьхий хиларахи, цар метташ дегIаахарах.

130 гаргга мотт лебеш дола халкъаш дах вай мехка. 75 мотт литературни ба, революци ялалехьара литература 13 меттала мара ца хиннача метте.

Къамий культураш дегIаяхкара боккхача лоархIаме ба наьна мотт. Ленинизма массаза а теркалдаьд, дуккхагIбола баха нах эггара хьалхарча аргIанна наьна меттага гIолла шоай культуранеи кхыча халкъий культураштеи тIаберзаш а из дIахо дегIаккхувлача дакъа лоацаш а хилар. Цудухьа большевистски партеи адамий гене В. И. Ленинен хадданза а лергаргIа а къовсам лоаттабаьб доал деча къаман мотт низагIа кхыча халкъашта качбеккара духьала, дерригача меттай цхьатарра бокъонаш хилийтар духьа.

Вай мехка чIоагIа дегIаденад наьна метта нийсса эрсий мотт а Iомабелга. 1970 шера бахача наха яьча Ерригсоюзни переписа материалаша хьахьекхар, хаттар даьча 1430 эзар латышах эрсий мотт ховш 45,2 процент хилар. 9052 эзар белорусах — 49 процент. Ши мотт дегIаккхувлара даькъе доккхий толамаш даьхад автономни республикай, областий, къамий округий халкъаша: хаттараш даьча татарех, комех, марийцех, мордвинех, удмуртех, нохчех 60—70 процент наьна метташи эрсий моттий хийцца лебеш ба. Из хьоххам кхы а лакхагIа ба гIалгIашта, черсашта, кхыча халкъашта юкъе. Цу тайппара, эрсий къамах боацача дуккхача советски наха шоллагIа наьна мотт ба эрсий мотт. Iалаьмате доккха общественни гIулакх кхоачашду цо къамашта юкъе лебу мотт из хиларца, халкъаши цар культураши вIаши гаргахувлара новкъостал дарца. Доазол дехьа а миллионаш наха Iомабу эрсий мотт, къаьстта а социалистически мехкашка. Дерригга метташ дегIаахара процесс ши-шегIа лелаш а йоацаш, естественно-исторически я.

Социалистически дола хIамаш хIара халкъа вахаре цун къаман хIамаш а хиле дIаотт, хIаьта иштта, шоаш мадарра, къамий культурай чулоацама юкъера хьагуш а да. Къамий культурана юкъера къамани интернациональнии дола хIамаш вIаши ул-уллув латташ а лоацаш, диалектически цхьоагIо йолаш да. Искусства социалистически чулоацам, къамий быта революционни оагIош хьа а хьоккхаш, культура интернациональни фонда чу бода. Социализма хана культура формаш хьахул цхьацца къамий меттел, дуккхача къамий а юкъарча гIулакхашца. Советски халкъ хьанйцача — бIаь совгIча къамани народностеи социально-экономически, духовни цхьоагIо я. Дерригача советски къамийи народностийи социалистически маIан шийна чу а лоацаш, уж дIахо дегIаахара лард я из. Цу ларда тIа яхаши дегIаухаши я къамий культураш а. Къаман хIама бIарччача советскичох ший тайпара дакъа санна, хIаьта советски дар дерригача къамий юкъара дакъа санна да. МоллагIча халкъа вахар шоаш хьахьоккхаш, советски художникаша хьалхарча плане оттаю бIарччача обществан хIара са ген проблема, дерригача адамий идеяш коммунистически мировоззрене позицешкара йовза а гIерташ.

ХIара культурана юкъедоагIа бIарчча советски дар, интернациональни дар. МоллагIча къаман искусстваи литературан бокъонца долча кхолламаша хIанзарча вахара дешаш увттаду. Ишта да, масала, «Председатель» яха эрсий кинофильм, «Салтечун да» яха гуржий, «Цхьаненна а лацар вала» яха литовски кинофильмаш. Шоаш къаман дале а, цар цунца цхьана хьакхьокх моллагIча къамах болча прогрессивни наькъа уйлаши дагалаттараши, царга уйлаш йит массане юкъара маIан долаш йолча гуманизман прогрессеи хIанзарча проблемай. ХIара къаман культуро, шеко йоацаш, хьахьокх цун истори, хIаьта карара зама юкъхьанца дена цунца бувзам болаш хьа а йоагIа.

Вай мехка Iалаьмате боккха болх бу культурана карагIдаьнна дикагIдола хIамаш халкъашка дIа-юха кхачийтара. Белгтала аьлча, цу гIулакха дика аьттув боакх каст-каста Москве, Ленинграде, республикашка, областашка, округашка къамий литературайи искусствай декадаш чакхдахаро. Къамий меттала дуккха кепаетташ арайоах эрсийи дунени художественни литература произведенеш, марксизма-ленинизма классикий балхаш. ЧIоагIа уйла тIайохийт союзни республикай писателий произведенеш меттел, кагийча къамех болча авторий произведенеш а СССР халкъий меттала переводаш а еш араяхецара. Къона йоазош долча меттала хьаяь поэтий, прозаикий гIоръяьнна произведенеш шерра йовзаш я вай мехка сания, иштта цун доазонел арахьа а. ТIехъяьнна дика яьхь абхазца Гулиа Дмитре, аварца Гамзатов Расула, боалкхарочун Кулиев Кайсына, черсечун Кешоков Алима, алыгейца Керашев Тембота, нохчочун Мамакаев Махьмада, кхычар произведенеш СССР-ел доазол дехьарча мехкийи дуккхача халкъий меттала а яьха арахийцай.

«Къамий отношеней даькъера парте декхараш» яхача КПСС Программа раздела тIа аьнад: «...социализма хьалашка къамаш тоалу, цар суверенитет чIоагIлу, уж шоайла вIаши дуккхагIа гаргаух, чIоагIлу цар вежарашха шоайла деш дола новкъостали царна юкъера доттагIали». Программа тIа белгалйоах социалистически къамаш тIа-тIа дуккхагIа шоайла гаргаахара новкъостал деш йола фактораш: масала, баха нах шоашта то-товча а ухаш баха кхувшаш хилар, СССР халкъий вакалаша къахьегача коллективашка цхьана болх бар, вай республикаш, краяш, областаш бе-бе къамаш дукха дахаш хилар. Союзни республикашта юкъерча доазоний шоай хьалха хинна лоархIам тIа-тIа бовш латташ хилар. Дерригa къамаш бокъонаш цхьатара йолаш хиларах, цар вахар бIарчча цаI йолча социалистически ларда тIа хьалдеш хиларах цхьатарарча боараме кхоачашлу царна эша материальнии духовнии хIамаш—уж дерригаш а вахара хьашташ цхьатара хиларца дезал а баь вIашагIтехад, цхьа никъ ба цар хьор—коммунизме.

«Бе-беча къамех болча советски наьха хьахиннад, белгалдоакх Программа тIа, общественни отношеней кердача тайпо хьахилийтаи СССР халкъий дуккхагIйола традицеш шоашта чулаьцан йола духовни сибата юкъара аматаш». «Классашта юкъера башхалонаш дIаяллароn коммунистически отношенеш дегIаахарои кхы тIа а чIоагIду къамий социальни сибат цхьан тайпара ластилга, новкъостал ду цар культура, морала, быта юкъара коммунистически аматаш дегIаахара, царна юкъе дIахо тешами доттагIали чIоагIа хилийтара» .(Цигтача).

Социализме цхьа моллагIча тайпара шоайла гаргаха Iац къамаш, уж гаргаух социалистически интернационализма принципаш тIара, вешта аьлча цхьатарарча бокъонашца, шоай лоIамагIа, суверенностагIа, коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш а леладеш.

ХIанзарча этапе СССР-ерча къамий отношеней керттера шерагIа бола никъ ба, къамашин къамий отношенеши дегIаахара керттера законность я социалистически къамий цхьоагIо, дIахо уж тоадалари тIа-тIа дуккхагIа шоайла гаргаахари. Къамаш гаргадахарен вIашагIъерен процессий соотношени сенах латт аьлча, из латт, дегIаенача социалистически обществе цу процессо тIехьтIайоагIача хана къамаш вIашагIъэра хьалаш кийчдеш хиларах.

Цу тайппара, хIанзарча этапе социалистически къамаш гаргадахара процесс СССР-е белгалйоал ерригача союза юкъара экономика республикай халкъа боахам шийна чулоацаши паччахьалкхен бIарччача цхьан гланагIа бIарчча хьанйцача беррригача мехка а къаьст-къаьста хьанйцача хIара республикана а аьттув болча тайпара дегIаухаши йола вIашагIйоалла халкъа боахама комплекс дегIаяра лакхача боараме кхаьча хиларах; дIаьиккхай классовий къамани антогонизм. Болхлой классах, колхозни ахархоех, къахьегача интеллигенцех латташ йола цхьан тайпара социальни структура я бIарчча хьанйцача ерригача общества а къаьст-къаьста хьанйцача хIара къаман а народноста а, Союзнии къамий республикайи паччахьалкхел айхха цхьоагIо а йолаш, демократически централизмаи социалистически федерализман, советски социалистически демократе принципий ларда тIа массе оагIорахьара дегIаухилга Iалашдаьд. Мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад дерригача къамаша Iилма, техника, культура дегIаккхувлача массе къамах болча къахьегамхоша хьинаре дакъа лацара; духовни вахаре хила мадоагIара а хинна дIадолаленнад социалистически къамийи народностийи культураш тоаелга, гаргаюгилга, цхьание шоллагIъяр йIаьхий елга. ЧIоагIъеннай марксизма-ленинизма, социалистически интернационализма, халкъий доттагIала идеологи, тIа-тIа чIоагIлуш я халкъий материальнии духовнии хозяеш, кадраш дIа-юха телара процессаш, тайп-тайпарча куцехьа чIоагIлу халкъий вахара ерригача укладо вIашеш йола влияни, интернационализаци. ХIара республика хIанзара къахьегамхой дуккхача къамех латта коллектив я, къамий башхалонаш интернациональни, социалистически. Дерригача советски халкъа юкъарча белгалонашцеи традицешцеи органически цхьана таръеш я.

Социалистически къамаш шоайла гаргаухаш хилар къаьгга гуш да, советски халкъ яхар санна йола наьха керда исторически общность хьахиларах, чIоагIъяларах, дегIаахарах. Хьахиннай советски сага башха-дика оамалаш: коммунизма гIулакха мутIахьа хилар, социалистически патриотизми интернационализми, доккха къахьегамеи общественно-политически хьинар, эксплуатацецеи Iавапацеи, къаман а рассови а харцахьарча уйлаша машар ца хилар, дерригача мехкий къахьегамхошца классови солидарность хилар. Хьалхийнад бокъонца болча интернационалистий — коммунизм бахьан долаш шоай са ца кходеш къовсам лоаттаберий воахалаш.

Советски халкъ — бIарчча цаI долеи дуккхача къамех латтеи, ший чулоацамга, социально-экономически лоархIамга диллача интернациональни дола, наьха общноста боарам къамал дуккха а лакхагIа болаш дола халкъ.

Вай парте, ленински васкеташ кхоачаш а деш, лоарзагIа ца боаккхаш чакхбоах из никъ, данза дарг мел доапар ду СССР халкъашта юкъера бувзамаш айхагIеи, кIоаргагIеи хилийтара, цар интернациональни социалистически цхьоатIо кхы а чIоагIагIа хилийтара.

Т. УЖАХОВА,
Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета философеи Iилман коммунизман кафедра йоккхагIйола преподаватель.

ДЕШАРА КЕРДАЧА ШЕРАГА КИЙЧЛУ

Бераш каникулашка цIаххецаше а болабелар Грозне № 40 йолча бархI шера дешача школа болхлой ремонт е. ЛерттIа болх дIабахьара тоъаш дацар басар, кIир, кхыдараш. Бакъда хьинар долча школа завхоза Мурадова СаIипа Любис болх юкъагIа ца буташ Iалашдир мел эшар.

ХIанз цига юххера балхаш чакхдоалаш латт. КIир теха яьннай, дехачара тоа а деш парташтеи доскаштеи басар хьекха даьннад. Иштта тоадаь доалаш латт кораш, нйнаш, наIараш.

— Укх кIирагIа ерриг ремонт чакхъяргья тха,— йоах директора Мирагов Иван Макаровича.— Доккха новкъостал дир тхона тха школача шефски новкъостал деш йолча Таксомоторни парка коллективо. Цун кулгалхо Ошаев Тамерлан Iалаудинович ше хьожаш хилар тхона деча новкъосталга. ХIаьта тхона новкъостал де декхарийла хиннача Ремстройтреста спецуправлене (кулгалхо Яндаров) вIалла теркал данзар тхо,— йоах цо.

Дикка тоалургья тха дешара кабинеташ, къахьегама говзал Iомаю мастерски. Тайп-тайпара гойтара пособеш, керда оборудовани кхоачаргья тхога.

Шоай бераш деша дагIа школа тоаеча болх беш хилар дешархой ноаной Наурузова Фатима, Яндиева Букаш, Измайлова Мария Дмитриевна, Марзиева Сима.

Шоай школа дешара кердача шера кийчъеча дакъа лаьцар 7-ча классе дIачубаьннача дешархоша Кагаянц Сергейс, Умаханов Руслана, Хачатурьян Сергейс, кхычар.

Сийрдача, басар хьекха, кIир теха тоаьча классашка дешагIоргда бераш.

Ю. ЮСУПОВ.

ДИКАГIА ВОЛА ТОКАРЬ

Грозненски локомотивни депо керттерча механика цехе дуккхача шерашка болх беш ва новатор, коммунистически къахьегама ударник, токарь Висаргов Данильбек.

Эггара чоалханегIа бола токарни болх тIеxдика бу массаза а Д. Висаргова. Цо кийчъяь продукци чIоагIа а, балха тешаме а хул.

Токарь Висаргов творчески уйла йолаш саг ва. Цо кийчъьяча тайп-тайпарча рацпредложенеша цхьа эзар сом гаччахьалкхен рузкъа кходаь Iийна дац. Масала, токарни станока тIа 150 миллиметр диаметр йолча турбашта обработка е вIаштIехьдоалийта подставка яьй цо.

Цу говзача мастеро ший професси Iомаяьй къоначa бархI болхлочоа. Каст-каста цхьаьнца хаттар де тIаух Данильбека къона болхлой. Цехе а, ерригача депо а дика ховш да шийна дулу новкъостал ца деш, ховш дар дIа ца хьехаш Висаргов Iергвоацилга. Ший ха ца кхоеш балха говзал, дуккхача шерашка Iоаяь опыт дIалу цо цеха къоначa болхлошта. Производствана хьалха латтача болхлочун къахьегам белгалбоаккхаш да цун къахьегама книжка тIара йоазош, цунна тийнна ахчан премеш.

Укх деношка «Грозненски машиннаькъа отделене дикагIвола токарь» яха сийлен цIи еннай Висаргов Данильбека.

Г. АНОХОВ.

ТАЛЛИН. Республика бедала запасех биззагIа пайда эцара йола способаш лохаш, халкъа боахама эша керда химически веществаш арахецара технологи кийчъеш, органически синтеза областе хаьдда дола тохкамаш деш, уж а кхыдела а дешаш къестадеш ба ЭССР Iилмай Академе химе институтa Iилмахой.

Цар тохкамаш дарах кийчъяьй, масала, комплексни витаминаш арахецара йола технологи, алкиламинаши, душисти веществаши, моющи средстваш кийчъяра йола керда поверхностно-активни веществаш хьаяьй синтеза методагIа, хьаяьй шампунеш, пенообразователаш, эIамигача установкашка Iалаьмате цIена химически веществаш хьаяра йола технологи кийчъеш я.

СУРТА ТIА: воккхагIвола Iилман болхло, химически Iилмай кандидат X. Кийк. Биологически-окисляеми поверхностно-активни веществаш кийчъеш ва из.

П. КУЗНЕЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ГIУЛАКХАШ

Чакхдаьннад пятилетка диълагIча шера хьалхара ах шу. Даьхенна паччахьалкхен планал совгIа 6810 тонн мехкдаьтта дIаделар «Малгобекнефть» НГДУ болхлоша. Продукцена реализаци яра ялх бетта план 101 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа маьхала яьккхар 59 эзар сома маьха продукци.

Мехкдаьттеи гази йоахача управлене районни инженерно-технологически службашта юкъе эггара дуккхагIа мехкдаьтта даьккхачарехи социалистически яхье хьалхалаттачарехи я Албогачиев Хьасана Ахьмада кулгалдеча № 3 йолча РИТС-а коллектив. Управлене бригадашта юкъе къаьстта дика къахьегаш я Крамаренко Петр Михайлович, Самсонов Петр Николаевич керте латта скважинашта лаьттан кIала ремонт ю бригадаши Горковенко Иван Архиповича кулгалду скважинашта капитальни ремонт ю бригадеи. Шоаш укх шера тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдеш хьайоагIа уж.

Ю. БАЛАШОВА,
«Малгобекнефть» НГДУ къахьегамеи алапеи отдела начальник.

* * *

Укх шера тIаийца социалистически декхараши встречни плани тIехкхоачашъеш ба «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой. Хьалхарча ах шера планал совгIа даьккхад 2300 тонн «Iаьржа дошуви» 8,5 миллион кубически метр гази.

Продукци маьхала яккхара ялх бетта план ханал ши ди хьалха кхоачаш а еш, заданел совгIа екха продукци 40 эзар совгIа сома маьха я.

Дика да управлене коллектива технико-экономически хьоккхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 5,8 процент тIехкхоачашъяьй. Планал совгIа продукцена реализаци ярах, мехкдаьттагеи газагеи дIабода мах лохбарах, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна планал совгIа 18 эзар сом пайда баьб укх шера.

Районни инженерно-технологически службашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Холопов Иван Ивановича кулгалдеча РИТС-I коллективо. Цо ялх бетта заданегIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 1850 тонн мехкдаьттеи 7 миллиони 167 эзари кубически метр гази.

С. БЫКОДАРОВ,
«Сунжанефта» НГДУ керттера экономист.

* * *

Мехкдаьттахошта юкъе шерра яьржача социалистически яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл укх шера «Октябрьнефть» НГДУ коллектив. Планал совгIа 4380 тонн мехкдаьтта доаккхаши 160 эзар сома маьха продукци маьхала йоаккхаши чакхдаьккхар цо хьалхара ах шу. Ер шу дIадоладелча дена планагIа лаьрхIачул совгIа 106 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна управлене мехкдаьттахоша.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Морозов Виктор Михайловича кулгалду цхьоалагIча РИТС-а коллектив. Дуккхьала цо ше планал совгIа даьккхад 2700 тонн гаргга «Iаьржа дошув».

З. ЧЕВЫЧАЛОВА,
«Октябрьнефть» НГДУ планови отдела начальник.

КЪАХЬЕГАМЦА МАШАР ЧIОАГIБУ

Грозненски локомотивни депо эксплуатаце цеха коллектив беррига а советски халкъ санна боккхача теркамца хьежар Москве Советско-Американски переговораш дIа мишта йоах.

Переговорий итогаша къаьгга белгалду ленински арахьара политика котйоалаш хилар.

КПСС XXIV съездо тIаийна машара программа кхоачашъеш латт вай мехка. Тепловозий машинисташа, цар гIоичаша, специалисташа дег тIара баркал оал КПСС ЦК Политбюрона, къаьстта Л. И. Брежнева, машар чIоагIбара а, дунен халкъашта юкъера тIема кхерам лаьгIбара Iалаьмате чIоагIа низ, хьинар, хьаькъал ца кходеш къахьегаш хиларах. Советски наха дагалаттар кхоачаш а деш, вай партей правительстваи низ кхоачар ду вай халкъа хьаьнала къахьегара дикагIча тайпара хьалаш вIаштIехьдахара.

— Тха депо тепловозникаш,— аьлар цеха партбюро секретара машиниста Л. Паруновa,— хIанзчул тIехьагIа цхьа бутт баьлча шоай цIей, машиннаькъахочун Дерригсоюзни белгалдоаккхаш хургба. ХIанзле а къахьегама вахте а этта къахьегаш ба уж.

ХIара дийнахьа дика хоамаш хул — хIара локомотивни бригадо дIаязъю планал совгIа дIа-хьа бихьача халкъа боахама мухьий эзараш тоннаш, бIаьш килограммаш кхоадаь дизельни доагор. Дукха хаьи нормагIа 3.200 тонна мухь дIабахьа безача 5 эзар тонн мухь дIа а бихьа Садовниченко Николая локомотивни бригада рейсера цIакхаьча.

Г. ФЕДОРОВ.

БЕРРИГА НИЗ ТIАБАХИЙТА

ИйслагIча пятилетка диъ лагIча, къоатсамбеча шера хьалхарча ялх бетта мухьаш дIа-хьа кхахьара план ханал хьалха, 26 июне, кхоачашъяьй «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене.

Укх шера планал совгIа 120 эзар тонн мухь дIа-хьа бахьа аьнна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш да, ялх бетта планал совгIа 100 эзар тонн мухь дIа-хьа бихьаб.

Гаражий филиалий коллективаша низ-хьинар кхо дац дуккхагIйола транспорт ялаташ чуэцаш йолча халача хана а тIехьа гIишлошъяра организацеш а предприятеш а мухьаш дIа-хьа кхахьарца Iалашъяра.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа № 5 йолча Ш. Т. Вакуева кулгалдеча филиалеи Н. И. Соломатина кулгалдеча керттерча автобазаи коллективаш.

Социалистически яхье дика хьоккхамаш доах С. Х. Матиева, В. Н. Дымненкос, И. И. Парфенова, А. Д. Тагирова кулгалдеча бригадай коллективаша.

Москверча Бауманскн округа харжархошца вIашагIкхийттача новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьло объединене коллектива хьинар айдарах пайда а эцаш коллектива беррига низ транспортах дуккхагIа пайда эцара керда тоараш гучаяхара, пятилетка диъ лагIча шера паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяра тIахьехара дукха къахьег партийни организаце.

Я. ШАПИРО,
«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене начальник.

В. СКОРОВ,
парткома секретарь.

В. КРУТОВ,
месткома председатель.

Ши орден лелаеча Мински тракторни завода проходнойна хьалхашка кIийлен тIа а оттаяь лаккха айяь латт предприяте эггара хьалха арахийца МТЗ-2 яха трактор. Эггара хьалха цунгара дIайолайнр лаьтта оаха дай-мехка дуккха трактораш арахеца. Тахан завода конвейер тIара Iоювл паччахьалкхен дикала Знак ена йола «Беларусь МТЗ-52». Вай Даьхен массе мIинге я цул совгIа дунен 75 мехка а, цу даькъе США, Франце, Канаде кхухьийт машинаш.

СУРТА ТIА: завода кийча продукци.

В. ЗУФАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТЕ ПОЛИТИКА—ХАЛКЪА

Коммунистийи парте боацарийн йизза котало а йоалаш чакхдаьлар СССР Лакхехьарча Совете даь харжамаш. Социализма хьалашка парте боацаращара доал деча Коммунистически парте харжамий барт хилар — бокъонца ше хила мадоагIара, закона боарамагIа лелаш гIулакх да. Цо тешал ду, революционни къовсама, социализми коммунизми хьалъяра дерригa истори хьадоладелча дена чIоагIлуш хьайоагIа партеи советски халкъеи цхьоагIо йохаргйоацаш хилара. Цу цхьоагIон экономически лард я социалистически доалахье, социалистически производственни отношенеш, цун политически лард—социалистически, бокъонца йола халкъа демократи. тIа-тIа чIоагIлуш латта болхлой классеи ахархойи цхьоагIо, ерригача классийи социальни группайи, вай обществерча дерригача къамий керттера хьашташи лерхIараши цхьатара хилар. Партеи халкъеи цхьоагIон идейни база я марксистско-ленински хьехам, парте, цун Центральни Комитета коллективни хьаькъало йIаьхий еши дегIаккхувлаши йола Iилман коммунизма теори.

I.

Паччахьалкхен Iаьдала лакхехьарча органе ховжамаш дара кийчо ярах, депутаталла харжа оттабаь кандидаташ харжархошца вIашагIбеттабаларах хьалхагIа дена хьайоагIачеи дикачеи традицегIа доккхеи цIенхаштташ къамаьл хул парте чурчеи арахьарчеи политика лоархIамегIарча проблемай хьакъехьа, парте ше харжамашка йодаш ларде лаьцача политически платформа чулоацама хьакъехьа.

Ленински парте кулгалца хьабенача наькъага шоаш хьожаш, советски наха уйла тIайохийт хIанзалца хьа карагIдаьнначоа, шоай таханарча вахареи кхоанарча вахареи оаготагIа йолча проблемашта. Тахан доккхал де хIамаш долаш да советски халкъ, сийрда перспектива я цун дIахо. Общества вахара дерригача доакъошка вайна карагIдийна доккхий хIамаш, башха-дика перспективаш кIоаргеи къаьгтаи хьахьекхай г. Москверча Бауманскй харжамий округа харжархошца вIашагIкхийттача КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца.

Iалаьмате чIоагIа теркалъеши раьза хиннеи тIаийцар из къамаьл советски халкъо, дерригача дунен прогрессивни общественносто.

«Аккхарел хьалха дIадаха харжамаш хулаш,— аьлар нов. Л. И. Брежнева харжархошта хьалхашка ше къамаьл деш,— советски халкъага кхайкача КПСС Центральни Комитето белгалдаьккхар, дIахо коммунизма коталонаш яхар духьа, дунен тIа машар хилийтар духьа, хIара советски дезала вахар тоалар духьа, хIара советски сага духьа, вай Даьхен низ чIоагIбара тIехьа парте къовсам лоаттабергхилар.

Бакъ а долаш да из, новкъостий, долла хIама сага ираза духьа, халкъа ираза духьа деш да. Цу кIеззига мара доацача чоалхазнеча дешаех доалл кIоаргагIа дола маIани коммунистий парте чакхдоахача гIулакхаша лерхIари».

Истоpe чухь духхьашха Советски мехка болхлой класса, ахархой, къахьегача интеллигенце хьинарагIа коммунистий парте кулгалца хьа а яь, толаме яхаш я дегIаена социалистически общество. Дизза кхоачаш хиннад сийлахь-воккхача Ленина хургдар гуш аьнва дешаш: «... Дийна, творчески социализм, адамаша шоаш хьаккелла хIама я» (Соч. биза гуллам, т. 35, оагIув 57). Реальни социализма беркатах пайда эц тахан дуккха миллионаш нахах латтача дерригача советски халкъо.

Социалистически строя Iалашдаьд общества материальнии духовнии низаш цIаккха а ца айденнача тайпара айлулга. Нагахьа санна ах бIаь шу хьалхагIа Советски Союзо дерригача дунен промышленни продукцех цхьа процент мара хьаеш хиннаеце, хIанз СССР-о лу цун пхелагIа дакъа. 1923 шера мехка ерригa хьаяьраш ши трактор мара яцар, хIаьта дIададахача, 1973 шера пхи бIаь эзар арахийцай уж. Советски Iаьдал латтача шерашка белгтала исторически гIа баьккхаб цах йоззув-дешар ца ховши мискеи хиларгара хьалхалаттача культура, образоване, материально Iалаш хилара, хIанзарча массе оагIорахьара дегIаенача быта лакхаленашка кхоачаш. Вай халкъо хьадаьд геттара керда дуне: кердача — социалистически отношеней дуне, кердача — советски — сага дуне.

Шоай хьинареча къахьегамца уж толамаш даьхача советски наха кхетаду, Коммунистически парте нийсса, ленински политика, обществаиа цо ду хьаькъале политически кулгал бахьан долаш уж даха вIаштIехьдаьнна хилар. КПСС политика марксизма-ленинизма чIоагIача ларда тIа латт. Партийни политика Iилман маIан сенах латт аьлча, из латт, хIанз Советски мехка карара реальни торонаш общество дегIаахара законаша дIадехараш, вай ханара сагоатагIа йола раллангара проблемаш по массе оагIорахьара теркалъеш хиларах. Iилман наькъаца бакъъяь хьахьекхача цу политико новкъостал ду социализм общества беррригача члений творчески къахьегама ларда тIа коммунизмага яхара объективни процесс йоаржаяра. КПСС политика — из я классови я бокъонца халкъа а политика.

Социализма хьалашка цхьач ханна политика объект а субъект а да халкъ. Общество дегIайоагIача хIара кердача этапе тIа-тIа аьттув болашагIа йола материальнии духовнии предпосылкаш хьахул къахьегамхоша производстваней обществаней доал деча, политически вахаре шоашта хьаштдолаши сакхетамеи дакъа лацара, социалистически демократи дIахо эргайоахаш тоаяра.

ДегIаенача социалистически обществе кулгалдара дакъа кхоачаш а деш, Коммунистически парте данза дарг мел доацар ду советски нахага юкъарчал доацаш а паччахьалкхени общественнии организацей системерча шоай викалашка гIолла а политика вIаштIехьъяккхара а леррагIа чакхъяхара а эффективно влияни е йиш хилийтара, юкъарча гIулакха тIа — коммунизм хьалъеча шоай творчески инициатива гойта реальни торо хилийтара.

Партии халкъи вIашагIъяргйоаца бIарчча цхьа гала морг да, хIаьта ленински парте хIара денна чакхдоахача гIулакхий дерригa маIан халкъа гIулакх дарах латташ а да. Общество дегIаахара наькъаш дайза, къахьегамхошца айхха ювзаенна йолча коммунистий парте ший чурчеи арахьарчеи политикаца Iилман ларда тIа хьахьокх, вай общество дIахьалхашкахьа ахра эшараштa ше жоп лулга халкъо кхетадеш хилар. Кубе цкъа ше къамаьл деш, кубински доттагIашка дош оалача хана, нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Шуга дIаала йиш йолаш ва со, оахош тхоаш долча Политбюрои правительствеи дуккха лоархIаме дешаш къестадеча, царех лаьца решенеш тIаэцача хана, оаха эггара хьалха дуккхача къахьегамхошта цу решеней мел лоархIам хургба теркалдеш хилар. Деш дола къамаьл керда заводаш е электростанцеш хьалъяра хьакъехьа, итташ эзараш гектараш долча лаьтта хий диллара хьакъехьа, удобренеш е халкъа леладу товараш арахецара хьакъехьа дале а — уж дерригa хIамаш бухсоцчача кхаьчача Коммунистически парте шийна хьалхашка оттадаь керттера лерхIар кхоачашдара — халкъа вахар тоадара тIадерзадаь да».

II.

КПСС-ен Советски паччахьалкхени политикана юкъера, цунга хьежжа уттаеш йолча халкъа боахама планаш тIара къаьгта бIаргагу эггара хьалха болхлой класса — социалистически общества керттерча низа хьашташ. Цу класса — коммунистически идеяш исторически эггара нийсагIа дIаккхухьачун, уж кхоачашъяра тIехьарча хьинареча къовсамхочун — овлангара вахара хьашташ мадарра аьлча беррригача советски наха цхьатарра гарга долча юкъарча хьаштий лоархIам болаш да. ХIамаш кхоллаш дола социализма низаш дIахо айдалар, производствана интенсификаци яра тIаберзабаь лелабу никъ, Iилма-технически прогресса ларда тIа промышленность сиxха дегIайоалаяри цун эффективность лакхъяри, беррригача халкъа боахама планировании управлении эгайоахаш тоаяр—болхлой класса, ерригача советски обществана чIоагIа толаме кхоачашде ловш дола уж я кхыдола а лоархIаме дешаш парте экономически политика юкъамоттиге латта, цо лаим йоакхо еш дола хIамаш да.

Общества вахара гIулакхашта политически кулгалделга Iалаш а деш, парте лаьрххIа Iома а ду, теркал а ду цун ерригача классийи социальни группайи хьашташ. Цунца белгалдоалаш да цун политика халкъа дулхах-цIех хилар а, халкъеи политикаи шоайла вIаши кIоарга бувзам хилар — капитализма хьалашка цхьанна а тайпара хила йиш йоацаш дола хIама.

КПСС беррригача политически наькъа лоархIаме дакъа долча цун аграрни политико чулоацад советски къамий юкъара хьашташ, колхозни ахархой, болхлой класса тешаме цхьоагIонхой шоай тайпара вахара хьашташ. КПСС-ан социалистически паччахьалкхенеи хайнад юрта боахам тешшаме тоабелга Iалашдергдолаш йола рычагаш лахаи оарцагIьяхеи. Цунна комплексни механизаци, электрификаци, химизаци еш латт; шерра мелиораци еш я лаьтташте; боккха болх дIаболабаьб производствана специализаци концентраци яра; тIа-тIа дикагIа пайда эц Iилманеи техниканеи карагIдаьннарех.

Коммунизм толаме хьалъяро лерхIар общества материальнии меттел, духовни а цениосташ дуккхагIа хьаелга, культурана,

ХАЛКЪА ТӀАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ОБОРУДОВАНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА

Нохч - ГӀалгӀайчен халкъа тӀахьожама комитето гучадаьккхар «Трансмаш» заводен (директор нов. Медведев) «Электроприбор» заводен (директор нов. Перепечаев) станочни оборудовани лелаечара кхоачамбоацараш.

«Трансмаш» заводе йолаш йолча металл хедадечеи, кузнечно - прессовин, электросварочнии оборудоване 276 единицатӀа 16 мае 1973 шера ЦСУ баьчча тӀахьожамо гучадаьккхар дийнахьен буси 49 единицо, е, 17,7 процент оборудоване болх беш ца хилар. 1974 шера 1 январерча хьалашка хьежача 13 станок вӀалла а болх беш яцар. Царна юкъе яр агрегатно - токарни, фрезерни, шлифовальни, резьбонакатни, иштта кхйяраш а. Цхьацца йолча станокаша биззача низаца болх бац.

ДӀадахача шера ерригача парке гӀоллара оборудовани балхаца Ӏалашъяр 70 процент мара хилазар. 1974 шера хьалхарча квартале 61 процент, цу юкъе металл хедадеча оборудоване — 54 процент, кузнечно - прессови — 58 процент. Къаьнача оборудоваиена меттел керда оборудовани оттаяра 1973 шера юкъера коэффициент 1,16, укх шера хьалхарча квартале 1,3 процент яр. ХӀаьта республика дикагӀйолча предприятешка 1,7 процент.

Станочни оборудованех бизза пайда ца эцара керттерча бахьанех да 16 процент болхлой - станочникаш эшаш хилар, кхоачамболлаш инструменташ ца хилар, планагӀа ремонт яра график телхаеш хилар, — Нохч - ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене ПМК-105 генподрядчика новкъостала йолча цехий блокашта реконструкци ца яр бахьан долаш шиий ханнахьа дӀаоттаянзе йола оборудовани балха юкъе ца йоалаяр, хӀанз эксплуатаце йола оборудовани дукха ха йолаш я. Станокий 35 процент 10 шу совгӀа ха йолаш я, цхьабакъда уж хувцара гӀуллакх геттара мела лел. Ремонтно- механически цех кхоачаш хилал производственни площаль йолаш яц. Из а чӀоагӀа Ӏатгъ цу цеха балха. ХӀанз а балха юкъе йоалаяьяц окрасочно - сушильни комплекс, продукцена йийллача площалка тӀа кара басараш а хьекхаш йокъайолийт из.

Из дерриге а бахьан долаш 1973 шера 47 проценти, 1974 шера хьалхарча квартале 51 проценти пайда ца эцаш йисар «Трансмаш» заводера производственни мощностащ.

«Электроприбор» заводе производственни мощносташ дегӀайоалаяра задани 1973 шерен 1974 шера хьалхарча кварталагӀен 94 процент кхоачашйир. Иштта, № 1 йолча цехера токарно - револьверни станокаш 44 процент, шлифовальни — 65 процент, № 3 йолча цехера 49—51 процент мара болх беш яц. Кхоачамболлаш пайда эцац фрезерни, полировальни, кхийолча станокех, цар шоай бе йиш йолчох 75—77 процент мара болх бац.

1973 шера 16 мае ЦСУ яхачох 367 станокех тайп-тайпарча бахьанех болх беш яцар 52 станок, вешта аьлча 14,8 процент. Укх шера 13 мае Нохч-ГӀалгӀайчен халкъа тӀахьожама комитет хьажарах гучадаьлар № 1 йолча цехе цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи сменагӀа 28 станоках 6 станок болхлой ца хилари, оатхалаш йистара йола инструмент ца хилари бахьан долаш болх беш ца хилар.

Цхьаццайолча хана организационни кхоачамбоацараш бахьан долаш сеца латташ хул оборудовани. Металл хедадеш йола оборудоване сеца йоаккха ха 10,5 процент, кузнечно-прессови оборудоване сеца йоаккха ха 9,5 процент я. Къонача болхлой квалификаци лоха хилар бахьан долаш касткаста станокаш йох.

Кхоачам хилл ал дика лелац заводе ремонтни служба. Оборудованена хан-ханнахьа яц ремонт. Цхьацца йола оатхалаш чертежаш тӀа хьежаш ца а еш, эскизашка а хьежаш ю.

Геттара во лел заводе оборудованена модернизаци яра гӀуллакх. Модернизаци яра план вӀалла а йоацаш я. Новкъостала йолча процессашта механизаци яра балхаш деш дац. Цхьаккха тайпара хӀама деш дац завода эшаш йоаца совлеи йола оборудовани маьхала яккхара. 1974 шера 7 январе хьежача из хилар 34252 сома махка. 1974 шера хьалхарча квартале 3,5 эзар сомана мара маьхал яккханзар из.

Укхаза хьахьеккхача кхоачамбоацараша гучадоаккх предприятешка дукха пайда ца эцаш торонаш йолга.

«Трансмаш», Электроприбор» заводий кулгалхой декхарийла ба Нохч - ГӀалгӀайчен халкъа тӀахьожама комитета гучадаьха кхоачамбоацараш сихха дӀадаха, металлообрабатывающи оборудованех, парках, производственни мощностех бизза пайда эца.

«Трансмаш» завода директора В. М. Медведевен керттерча инженера В. С. Багировен хоам баьб оборудовани балхаца Ӏалашъяра коэффициент лакхъяра тишъенна оборудовани дӀа а йоаккхаш керда оборудовани оттаеш хиларах лаьца. Заказ даь а, цхьацца яр хьанийца а я лакха овсарле йола агрегатни станокаш. 1974 шера III квартале юхейисача 10 шерал совгӀа болх беш йолча металлообрабатывающи оборудованена ревизи ергйолаш я. Механически цех станочникашца Ӏалашъеш я, цар теоретически знаней боарам лакхбеш ба.

Завода мощносташ совъяхара дукха болх беш ба, 1975 шерага кхачалехьа шера 13,5 эзар тракторни прицепаш арахецаш хургья завод. Цу гӀулакха хьалъеш я ши участок: кузнечнии ийсача литьяи, шеръеш я ремонтно - механически цех, укх шера балха юкъейоалае лерхӀ окрасочно-сушильни комплекс, 1975 шера хьалъе лерхӀ 7,5 эзар квадратни метр йола цехаш, цар чу хургья инструментальни цех, оатхалашта гальванически обработка ю участок.

«Электроприбор» завода керттерча инженера нов. А. А. Мкртича яхачох 1974 шера 327,7 эзар сома мощность дегӀайоалаяра план кхоачашъяь хургья. Цу гӀулакха, къаьна металлообрабатывающи оборудовани дӀа а яьккха, керда, лакха овсарле йола оборудовани оттаергья, механически цехе автоматно - револьверни участок ергья, производствана юкъейоалаеш я оатхалашта механизированни обработка елга, станочни парках бизза пайда эцара инженерно- технически болхлой бехктокхам лакхбеш ба.

Нохч - ГӀалгӀайчен гӀишлошъяра упраален ПМК-105 керттерча инженера Д. И. Макарова хоам бир 1974 шера планагӀа «Трансмаш» заводе гӀолла де деза гӀишлон - монтажни балхаш укх шера IV квартале, керттерча корпуса реконструкци яра балхаш 1974 шера III квартале даь даргхиларах лаьца.

Старопромысловски халкъа тӀахьожама комитети, «Электроприбор», «Трансмаш» заводий халкъа тӀахьожама группаши декхарийла я технологически оборудованех, производственни мощностех бизза пайда эцийтара тӀахьожам лоаттабе, къаьстта теркам тӀабахийта оборудовани сеца латтари балха ха зехьа йоаяри дӀадаккхара йола мероприятеш шоай ханнахьа кхоачашъяйта.

БАРТТАЙНА БРИГАДА

Дукха бригадаш я Старогрозненски бурув тохара балхий управлене пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера плани тӀайийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара тӀагӀертта къовсам лоаттабеш. Цудухьа денгара денга дуккагӀа хул цхьан станокаца тохаш дола бурув, лакхлу къахьегама овсарле, кӀезигагӀа хул бурув тохарга дӀаиохийта ахча. Бурув деттача бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалатт бурув детта мастев, коммунист Шуликин Георгий Александрович керте латтача № 709 йолча тӀехкӀоаргӀача буровой коллектив. Хьалхара ах шу дикача къахьегама толамаша чакхдаьккхад.

ПхелагӀа шу да Къахьегама Цӏеча Байракха ордени «За доблестный труд» яха медали лелаю Георгий Александровичо бурув деттача бригадана кулгал деш вола. Цул бригаде къахьегаш ба тайп-тайпарча къамех бола нах. Цар массане я шоай опытах бизза пайда а эцаш хьинар кхо ца деш къахьег. Белгалдаккха дезаш да мелови мехкдаьтта тахкара бурув тохара болх чӀоагӀа чоалханеи хален хилар. Цудухьа шоай балхах дика кхеташ, хало ла Ӏема хила беза бурув деттараш. Царех ба бригаде къахьегаш мел бараш. Шоай балха професси кхыча профессеца хувцаргйоацаш, из дукха езарех а ба уж.

Иштта уж хиларах Хаян-Кортера № 49 йола скважина йоаккхача бурув тоха хьожайир бурув детта мастер Шуликин керте латта бригада. ДӀадахача шера 5537 метр бурув а теха йоккха мехкдаьтта кӀеж а тохийтаги эксплуатационникашка дӀаелар цар скважина.

Соахка 7-гӀа ноябрь тӀакхоачача депошка № 709 йолча буровойна бурув тоха йолаелар бригада. ПроектагӀа укхаза тоха дезаш да 5050 метр бурув. Цига бурув тохача белгалбаьнна дика къахьегаш ба сменни мастераш Дахшукаев Абу, Зяляутдинов ТӀахӀир, Лопатин Иван, Юрин Виктор. Цар массаза а дика лелаю бурув тохареи спуско - подъемни операцейн технологически режим, боагӀ-боагӀача дӀа-юха участкашка нийсбаьб болхлой, балха ханах бизза пайда ца эцаш ха зехьа йоаеш моттигаш нийсъялийтац. Бригадерча хӀаране шиӣ керттера декхар лоархӀ сихагӀен кӀоаргагӀен бурув а тохаш мехкдаьтта гучадоаккхилга.

Иштта къахьегача бригадана коммунистически къахьегама сийлен цӀи еннай. Цу цӀера сий лакха а лоаттадеш цига хьинаре къахьегаш ба бурув деттарий гӀончаш Кеда Анатолий, Абдулкадыров Денисолта, Ахмаров Саид, Никулин Владимир, Лихоман Николай. Спуско-подъемни операцеш чакхйоахаш ба уж, сиха лел цар кулгаш. ЧӀоагӀа теркам тӀабахийта хьеж уж насосни боахамга, глиномешалкашка, бурови станокашка. Цхьайолча буровойшка моттигаш нийслу слесарий бехкагӀа бурув тохаш балха ха зехьа йоаеш. Из санна дар нийслац укхаза.

— Бакъбола производственникаш ба тха слесараш Голобдин Георгий Афонин Иван,— йоах буровой начальника нов. Шуликина. — Даим тӀахьожам лоаттабу цар буровой механизмаша беча балха, шоай бехкаӀа цӀаккха хьовзам хилийтац. Къаьстта дика вӀаштӀехьбаьк кхаб лабораткий болх опытни лаборанткас. Грозненски горсовета депутата Шевченко Васса Еремеевнас. ЧӀоагӀа зем боаккхаш хьеж из лоабата маркхала параметрашка, моллагӀа нийсденна а кхоачамбоацар нийсделча сиха цох лаьца хоам бу цо сменни мастерага, новкъостал ду бурув деттарашта маркхала обработка е. Иштта къахьега Ӏомабаьб цо къона лаборанткаш Камышникова Наталья, Шерипова Зина, Бабенко Татьяна.

Бригадера технологически къахьегамеи дисциплина дика хиларах, барттайна хьинаре къахьегаш бурув деттараш хиларах хьахинар дика да. Пятилетка дӀадахача шерашка мехкдаьтта кӀеж а тохийташ массеха скважина дӀаеннай цар эксплуатационникашка. Шера планагӀа 2340 метр бурув тоха дезача ах шера 1871 метр бурув техад бригадас. Скважина йоаккхача тохаш дола бурув 3536 метр кӀоаргденнад, из хул планагӀа лаьрхӀачул 325 метр дукхагӀа. Цхьан станокаца бетта бурув тохара сухал 450 метр хила езача 492 метрга кхаьчай из.

Бурув тохача пайда эцача хана боарам 72 процентага кхачийтаб. Управлене эггара дикагӀбола хьоккхам ба из.

Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташи электроэнергии кхоярах, бурув тохача остех, кхыча оатхалех бизза пайда эцарех дуккхьала укх шера паччахьалкхенна бригадас ходаьд 144 эзар сом, хӀаьта № 709 йола скважина йоаккхача бурув тоха йолаелча денз цо ходаьд 166 эзар сом.

Скважина йоаккхача тохаш дола бурув 3300 метр кӀоаргденначул тӀехьагӀа 1100 метр кӀоаргача ийс дюймови колонна Ӏачуяхийтар бригада бурув деттараша. Цул тӀехьагӀа хьинар кхо ца деш къахьегар бахьан долаш июнь бетта план шиъ-ах совгӀа кхоачаш а еш 290 метр гаргга бурув техар.

Иштта дика къахьегама толамаш бригадас дахар фу бахьан да теш? Цун керттердар да бурув деттараша шоай къахьегам кхетамца вӀаштӀехьбаккхар. Цхьа дезал санна барттайн цар хьинаре къахьегар, царна эшаш йола буровой инструменташ, утяжелитель, кхыйола материалаш хан-ханнахьа Ӏалашъяр. Шера плани тӀайийша социалистически декхараши ханал дуккха хьалха кхоачашдергхиларах дог тийша ба бурув деттараш.

А. ТИЩЕНКО,
Старогрозненски бурув тохара балхий управлене такелажник.

Шерра-шера шерлуш латт наьха унахцӀено лораеча, унахошта дарба деча хьинаре дакъа лоацаш болча донорий мугӀараш.

Царех цаӀ я Грозперча «Электроприбор» завода токарь Абдурзакова Зура. Нохчий йоӀо кхойттазза дӀаденнад мах боацаш ший цӀий. Санитарни дружина командир йолча Зурай сий ду балха а. Дика производственница я из.

СУРТА ТӀА: донор З. Абдурзакова.

И. Плиева сурт.

Лаьттанна кӀалхарча хиша хоам бу мохк агаргхиларах

«Инертни газ — тешамеи лаьтта кӀал хула катараш Ӏалаьмате чӀоагӀа холуши йола индикатор. Из а кхыйсла элементаш а зийча, хьалххагӀе а дӀаала йиш я мохк агаргбола ха гаргакхоачаш латтилга» — иштта да Абдумубди Султанходжаева, Узбекски ССР Ӏилмай Академе сейсмологе Института лабораторе заведующеяьча доклада тӀа соцадаьр. Цо къамаьл дир 27 маера 3 июне кхаччалца Ташкенте хиннача, мохк агаргхилара белгалонаш лахара йолча симпозиуме дакъа лоацараштa хьалхашка. Сейсмологеи Лаьттан чений физикаи Дунен халкъашта юкъерча ассоциаце инициативагӀа гулъяьча цу дерригдунен сейсмологий форуме баьккар 12 мехкара Ӏилмахой. Советски специалистаашца цхьана цун балха юкъе дакъа лаьцар 500 совгӀча саго.

Ӏилмахоша чӀоагӀа теркам тӀабахийта ладийгӀар узбекски гидросейсмологий балхах хьахиннарий хьакъехьа профессора Султанходжаева баьча хоамага. Лаьттанна кӀалхара гидросфера, вешта аьлча лаьттан ченера коача хий даьржа моттиг, 20—30 а кхы дукхагӀа а километр кӀоарга я. Иштта кӀоаргача доахк дерригача дунен тӀа мохк эгабеча кхуврчех 80 процент совгӀа дараш. Лаьттан тӀагӀолларча чкъора доккхагӀдола дакъа дӀалоацача лоаман породех доахка Ӏургаши ийттӀа моттигаши хих йизза я. Долче, сейсмически процессаш дегӀаухача моттига дакъа санна лархӀа доагӀа-кх хӀаьта хий.

Цудухьа цхьа бахьан долаш дацар 1966 шера, Ташкенте доккха зе а деш мохк аьгачул тӀехьагӀа, Ӏаламан лаьтта кӀал чингаш еттара бахьанаш теи юхыдола тохкамаш дара нийсса, данза даргдоацача балхий программана гидросейсмологически дараш а юкъедихьа хилар. Цхьабакъда 1965 шера денз иштта зем баха болабеннабар Ташкента гонахьарча артезиански бассейна лаьттанна кӀалхара химически газовни состав хувцаялара.

Ташкенте шозлагӀа чӀоагӀа мохк агарохиларах хоам беш йола белгалонаш массе оагӀора лехар бахьан долаш вӀаштӀехьдаьлар цул дуккха а хьалхагӀа термоминеральни хих йоалла гелии радони дикка алсамъювла яьина хилар гучадаккха. 1965 шу юкъе кхоачаш шозза хӀана хилаизар дукхагӀа хилар из, тӀакха из процесс кхы а сихагӀа дегӀаухар, цхьабакъда 1965 шера октябре хувцам ца хулаш лаьттар, цул тӀехьагӀа, 1966 шера 26 апрель тӀакхоачаш, бархӀ балл а йолаш Ташкенте мохк оагабаьча хана, юхайижар.

Чиг ма теххиге а радони кхыйола инертни газаши наьха санна эшаелар, пудухьа цу тамашийнача хӀамашна чӀоагӀа уйла тӀаерзайир сейсмологаша. Хаттар эттар: лаьтта кӀалхара чинг тохале кӀеззига хьалхагӀа фу хиннадола лаьттан ченашка?

ЦаӀ шоллагӀчунна дувзаденна хилар укх тайпара хьахьонх. Мохк оагабара чинг тохача моттига юхе шорттига Ӏа болалу низ, давлени чӀоагӀлу, лоаман породех доахка кагий Ӏургаш леах. Цу тайпари наькъаш мукъадоах кӀсаргалекашкара инертни газаш арахара, уж дуккха лаьтта кӀалхарча хи чу ухаргйола хьалаш хул.

Цунах хул вывод: каст-каста анализаш е еза артезиански хишта. Цу гӀулакха Ташкента гонахьарча дуккхача скважинашка къаьстта приборащ оттаяй лаьттанна кӀалхарча хин лоаттама хулча гидрогеохимически хувцамашта халданза регистраци еш.

Хьалхарча шерашка даьхача земех хьахиннараш цхьан метте гулдаьча хана хьаеллаелар дукхалга диллача лоархӀаме закономерносташ. Гучадаьлар, лаьттанна кӀал чӀоагӀа чинг тоха ха гаргакхаьчача, лаьттанна кӀалхарча хишка гели 10—12-зза дукхагӀа Ӏоьш хилар, радон — 3—4-зза дукхагӀа. ДукхагӀа Ӏов кхыйола газаш а, масала, аргони фтореи. Хувцалу изотопийи кхыча элементийи боарамий соотношени.

ӀилмахоштaxхeтaЧoх, уж деррига хӀамаш хьахул эггара хьалхара зуламе чинг тохале дуккха хьалхагӀа сейсмически кхоххама кхуврча чура арахача низ болча ультразвукови эӀанараша горни породашта ю воздействи бахьан долаш. Хьакораяь закономерносташ бакъ хилар 1970 шера 14 мае Дагестане, Къилбаседа Кавказе, чӀоагӀа мохк агар миштa хиннад хайначул тӀехьагӀа. Плането «гелеца доаха са» седаш хилар зеденнад мохк ага тарлуча кхыча сейсмически районашка а.

Гели-радонови метода ларда тӀа эггара хьалха геттара дика хайнад мохк маца агаргба. Масала, Иссык-Куль яхача Ӏама юхе мохк агаргболгӀ хайнад ташкентски Ӏилмахошта чингаш йолаялале кхо бутт хьалха. ХӀанз Средни Азе мохк агаргболча кхаь даькъах ши дакъа маца агаргба цар хьоал. Хатар хила гаргакхаьчалга хов царна эггара хьалхара чингаш йолаялале ди хьалхагӀа хӀаьта а.

Соахка СССР Министрий Советерча изобретенейи открытейи гӀулакхашта йолча Паччахьалкхен комитето регистраци яьй мохк агале хьалхагӀа хулаши цунна гӀо деши йолча этапашка лаьттанна кӀалхарча хих доахка химически газовни доакъаш хувцадалар Ӏилмахой группо хьагучадаьккха хилара. Из открыти яьча авторашта юкъе ва геолого-минералогически Ӏилмай доктор профессор Абдумубди Султанходжаев -а.

Эльпар ХОДЖАЕВ,
АПН корреспондент.
г. Ташкент.

ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА ГӀО ДУ

ИийсалагӀча пятилетка къоастамбеча шера къаьстта чӀоагӀа хьинар айденна къахьег Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене Грозперча № 1436 йолча автоколонна водителаша, ремонтникаша, инженерно-технически балхаш дераша.

Доккхий социалистически декхараш шоашта тӀа а эцаш, автоколонна водителаша, 1974 шерара юртбоахама продукташ ший ханнахьен тӀехдикеи чуэцара шерра социалистически яхь йоаржаьйй. Колхозашкеи совхозашкеи дика хьийкъа ялат сиха чуэцара болх бе арабаьинаб автоколонна водителаш. Цу гӀулакха хьалхе шоай автомашинаш дика кийчъяьяр. Ялат чуэца болабалалехьа автоколонна водителаш доккха новкъостал деш хилар доакъар Ӏалашдара Грозненски района № 15 йолча шурий совхозе, ЦхьоалагӀча мая цӀерагӀча колхозе. Уж къахьегаш хилар цига сенаж кийчъеш.

Цу боахамашка хьалха хьадаьина ялат чуэцаш ба цхьа бола водителаш. Из ший ханнахьен ца дойташи чуэца дош деннад цар. Иштта хӀара шера шоашта хьалхашка оттадаь бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдеш хьабоагӀа № 1436 йолча автоколонна водителаш.

—ЧӀоагӀа доттагӀал леладеш йоккха коллектив я тхаяр, — йоах автоколонна эксплуатаце начальника заместитела Азамов Вахас. Из иштта да а да. Цудухьа царна карагӀдоал хӀара шера шоашта паччахьалкхено оттаяь план кхоачашъе. ЦхьоалагӀча мая цӀерагӀча колхозе ялат чуэцача болх беш я 11 машина. Цига из ялат чуэцача берриге шоай низ тӀабахийта къахьега лаьрхӀад водителаша. ХӀанз ялат чуэцача боахамашка къаьстта хьинаре къахьегаш ба шофераш Эльмурзаев, Дугаев, Ахриев, Филиппов, Катаев, Лебедев, кхыбараш.

О. ШАДИЕВ.

КЕРДА ГӀИШЛОШ

ХӀара шера шерлуш, хозлуш йоагӀа Грозный. Дуккха наха чубаха цӀенош хьалдаьд микрорайоне, «Черноречье» яхача поселке, хӀаьта иштта Катаяме, кхычахьа. Къаьстта доккхий, пхезза вӀаштӀардаь цӀенош хьалдаь а хӀана хьалдеш а латт Владимир Ильич Ленина цӀерагӀча улице. Цига цӀенош хьалдеш ба СМУ-4 Социалистически Къахьегама Турпала Халжиев Шамсудина кулгалдеча бригада болхлой. ХӀанз ийссаза вӀаштӀардаь, 369 совгӀа квартира йола цӀенош деш ба уж. ГӀишлонхоша беррига шоай низ тӀабахийтаб тӀаийца социалистически декхараши шера плани ханал хьалха кхоачашъяра. Къаьстта дика къахьегаш я нов. Бекова кулгалдеча участка коллектив. Цу участке къахьегаш я каменщикий, газоэлектросварщикий, штукатурий бригадаш. Толамца кхоачашду царех хӀаране шийна хьалхашка оттадаь декхар.

ЦӀеношта штукатурка еш ба кхалнах. Дика толамаш доахаш белгалбаьинаб штукатураш Магомадова Зулай, Астамирова Хьава, Гринина Аня, кхыбараш.

Ш. ОСМАНОВ.

КОМИ АССР. Къилбаседа таежни хиш тӀа гӀолла хьу дӀаухийт. Из дукха дӀаахийта йолаеннача хана потребителашка дӀакхоачийтаргья ийс миллион совгӀа кубически метр хьу. Хьу дӀаухийтачарга я лакха овсарле йола сплоточни станокаш, йоккхий буксирни теплоходаш.

СУРТА ТӀА: Вычегда хи тӀа я республика йоккхагӀйола хен магистраль.

С. ГУБСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАШТАШ КХОАЧАШДАР

Ӏилмана, искусствана карагӀдаьнарех бахача дуккхача нахага пайда эца йиш хургйола хьалаш вӀаштӀехьдоахилга да. ХӀаьта из, ховш мадарра, эггара хьалха вай социалистически интеллигенце патриотически къахьегамца дувзаденна да. Цудухьа цунна хьашт долча, цунна эшача хӀамай КПСС ЦК-аси Советски правительстваи чӀоагӀа терко а ю.

Парте хадданза йоакхо ю Ӏилма, техника, культура дӀахо дегӀаккхувлара, интеллигенце, халкъа боахама дерригача доакъошта специалистий кадраш кийчъяра. Цо массе оагӀорахьара хьал а лоац, гӀо а ду теоретически кадраша естественни общественнии Ӏилмай чоалхане проблемаш Ӏомаярца а политически решенешта, практикана бакъ йола рекомендацеш кийчъярца а лелабеча новаторски, ленински наькъа, производствацара Ӏилма бувзам вӀоагӀбу.

Наьха къахьегам аттача боаккхаш йола тӀехъяьнна йоккхий открытеши изобретенеши, цар быт хозъеши халкъа эстетически салоӀам беши дола искусства, литература кхолламаш хӀара шера ленински, паччахьалкхен, союзни республиканскии премешца белгалдоах. Парте, вай общества боккха мах бу Ӏилма-технически революцена карагӀдаьннараш социалистически боахама система совленашца дувза аьнна КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь лоархӀаме экономически политически декхар кхоачашдара тӀадерзадаь Ӏилман а хӀаьта иштта промышленни юртбоахамен производства а болхлоша хьегача къни.

КПСС политикана юкъе, партийни, паччахьалкхен, профсоюзни, боахама органий практически гӀулакхашта юкъе теркалду советски кхалнах, кагирхой, пенсионераш санна йолча йоккхийча, общественни группай шоай тайпара хьашташ. Ховш да, вай мехкарча къахьегалургдолаш болча берригача кхалнахах 96,5 процент обществана пайдана къахьегаш е дешаш болга. Белгалдеши чакхдоахаши да кхалнаьха — болхлойи колхозхойи — къахьегамеи бытеи хьалаш тоадара, ясли, детсадий, поликлиникий, санаторей сеть дегӀайоалаяра тӀадерзадаь гӀулакхаш.

Кхувш доагӀа коммунизм хьалъерий ноахал дикагӀа кийчдара эргайоахаш тоаю халкъа образоване система, дешар дикагӀа хьехилга вӀаштехьдоакх. ХӀара шера болхлой классеи колхозни ахархойи мугӀараштa юкъебоагӀа 3,5 миллион кагий нахи мехкарийи ЧӀоагӀа йоакхо ю цар профессиональни кийчони дешареи, кагирхой къахьегами салоӀами вӀаштӀехьбаккхара, уж физически лерттӀа дегӀаахара, царна марксистско - ленински кхетам балара.

Дуккха къамаш дахача вай мехка коммунизм хьалъяра гӀулакха боккхача лоархӀаме я парте чакхйоаха къамий политика. Ший маӀанга диллача интернационалистски йола из тӀаерзаяьй советски халкъий доттагӀали цхьана леладу гӀулакхаши, социалистически къамий экономически, социально-политически, духовни юкъарал дӀахо а чӀоагӀдара, берригa советски нах; пролетарски интернационализма уйланца хьалххебара. КПСС политикана чухьа массе оагӀорахьара цхьана тарду СССР юкъара хьашташи из хьахулийташ йолча советски республикашкарча къамий хьашташи. Цунах хьагуш да, белггала аьлча, ленински парте обществана ду политически кулгал Ӏилман наькъаца, йоккха говзал йолаш хилар.

III.

Советски Союза Коммунистически парте чурчен арахьарчен политика бокъонца халкъа дулхах-цӀех, гуманистически хилара маӀан тӀа-тӀа кӀоаргагӀен, шьаргӀен хьагуш да хӀанзарча этапера парте политика маярра хьахьеккхача КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча юкъагӀа.

КПСС XXIV съездо белгалма даккхара пятилетка керттера декхар сенах латт аьлча, из латт. халкъа вахара материальнии культурнии боарам дикка айбелга лакхача темпаегӀа социалистически производства дегӀаккхувлара ларда тӀа Ӏалашдарах. Цу тайпара декхар ше оттадеча хана съездо доккхал даьраш халданза алсамъювлаш йола дегӀаенача социализма торонаш яр. Харжархошта хьалхашка ше къамаьл деча хана нов. Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, хӀанз «вай ресурсаш боарам боацаш дукхагӀа хинна а массаза а вай кхача гӀийртачунга кхача—советски наьха хьал-торо лакхъелга парте практически политика юкъмоттиге оттаде цо торо луш а хилар». Цунца парте цӀаькха а кхы цӀаькха а бакъду, ший гӀулакхий эггара сий долашагӀа дола маӀан цо халкъа гӀулакх дарах лоархӀаш хилар, цун политика советски наьха хьашташ кхоачашдара тӀаерзаь хилар.

Тахан хӀара сага бӀаргагу, бакъ долча хӀамашкара холу, КПСС XXIV съездо оттаьча чурчен арахьарчен политико башха-дика сом луш хилар, хӀапа аьлча из — теоретически бакъъяь, кӀоаргга реалистически, гаьнардар гуш, къахьегамхошта гаргеи кхетаеши йола политика.

ПРОМЫШЛЕННИ продукце объем дикка йоккхагӀа хиннай, хӀаьта иштта лакхъеннай из алсамъяхара темпаш а, цул соагӀа дукхагӀа хьальча еррига продукце пхе даькъах дий дакъа къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьаяьй. Хийцца чакхйоаккхаш латт юрта боахама низ бола материально-технически база хьаяра комплексни программа, дукхагӀа гулду дерриги ялат, дукхагӀа йоах хьайбай продукташ.

Экономика ай ме лу гӀапа тӀехьа гӀа боаккхаш чакхйоах КПСС социальни политика. Керда толамаш даьхад советски наьха хьал-торо айеча. Бахача наьха хӀара сага сих лаьрхӀача реальни доходаш 20,5 процент лакхъеннай, йоккхагӀа хул общественни потребленe фондаш. Хьалъеча квартирий дукхалга диллача Советски мехкага кхоачаргболаш кхы цхьаькха бац дунен тӀа. Беркате дегӀаух дуккхача къамех латтача советски общества духовни вахар, цун социалистически демократически лардаш.

Советски общество хьахулийташ йола классаши социальни группаши дӀахо вӀаши гаргайигара тӀаерзаяь я парте социальни политика. Вай вахара реальни фактор а хинна дӀаэттай берригача къахьегамхой, физически хьаькъалцен къахьегача болхлой цхьоагӀо, болхлой класса, ахархой, халкъа интеллигенце цхьоагӀо, хьалхле лелаяра дакъа болхлой классага а долаш йола цхьоагӀо. ТӀа-тӀа дукхагӀа цхьоагӀо йолашагӀен кхотаеннагӀен хул советски общество. Из бӀубенна йода социальни цхьан тайпара наькъагӀа.

Советски наха маьрша къахьегара аьттув бола арахьара политически хьалаш вӀаштӀехьдахара халданза йоакхо ю Коммунистически парте. Толаме чакхйоахаш я КПСС XXIV съездо тӀаийца машара Программа, вай халкъа а дунен тӀарча дерригача халкъашта а эггара чӀоагӀагӀа дага доаххараша маяххара йола программа. Керттера уйла тӀайохийт дунен социализма системa чӀоагӀъяра, вай мехко вежарашха долча мехкашца дага а даьина цхьана гӀулакхаш чакхдахара.

Парте классови, социалистически арахьарча политико, КПСС ЦК-ан Советски правительстваи дунен халкъашта юкъерча акцеша доккха новкъостал ду дунен аренера низий соотношени социализманеи прогрессаи пайдана йолча оагӀорахьа хувцаялара, «шийлача тӀемагара» кхоххам кӀаьдбаргахьа ласташ гола тохара, тайп-тайпара социальни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара принципаш чӀоагӀъяра. Цу цхьан ханна вай парте, вежарашха йолча марксистско-ленински партеша чӀоагӀа революционни фел лелаю, социализма мехкий оборонни низ чӀоагӀбелга Ӏалаш а деш. Шоай политика чакхйоахача хана цар теркалду, социализмаи капитализмаи идеологии цар классови уйлаши бе-бе, вӀаши машар хургбоацаш хилар, цудухьа дунен халкъашта юкъерча арене царна юкъе латта къовсам — хила ма доагӀара, бакъ долча хӀамашца дувзаденна дола гӀулакх. Исторически лоаттабанза баргбоацаш бола цу тайпара къовсам тӀемашца, кхерамерча довнашца, тӀахьожам боацаш герз Ӏоадарца кхерам тӀатессаргбоацача хьарсам чу лостабелга вӀаштӀехьдаккха гӀерт КПСС, вежарашха йола партеш.

КПСС-о массе оагӀорахьара хьаллоац капитала мехкашка болхлой классо лоаттабу къовсам, къамий - кортамукъален низаш. Дунен коммунистий эскара хьалхалатта отряд йолча цо новкъостал ду марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципий ларда тӀа дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама цхьоагӀо чӀоагӀъяра. Советски халкъа, дерригача дунен халкъий хьаштаашта бокъонца ма хеттара я КПСС арахьара политика.

Общество дегӀайоалаяра наькъаш ше белгалдеш, парте теркалду тахан эшараши хьашгдараши санна, иштта кхоанара перспективаш а гаьнна тӀехьагӀа де лерхӀараш а. 1990 шерага кхаччалца халкъа боахам дегӀабоалабара генеральни перспектива кийчъеш я парти. ДӀахора кхо пятилетка лоархӀаме этап хургья коммунизма материально-технически база хьаеча, коммунистически общественни отношенеш вӀаштӀехьйоахача, духовни культура хьаеча, къахьегамхой хьал тово лакхъеча.

Бокъонца Ӏилман маӀан долаш, кӀоарга реализм йолаш, халкъа вахарца айха бувзам болаш хиларах латт Коммунистически парте— керда дуне хьалдеш боахкараштa хьалхалаттача ленински авангарда политика сийлахь-боккха, эргалонаш еш бола низ.

А. ВИШНЯКОВ,
философски Ӏилмай доктор.
1974 шера 21 июнера «Правда».

СПОРТ — УНАХЦIЕНОН ДIОАГIА

КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советой шоай цоцамашка къаьгга белгалдаьхад физкультуреи спорти советски наьха хIара дийнахьарча вахара шерагIа юкъейоалаяра, царех боккъонца халкъа гIулакх хилийтара хьакъехьа физкультурни организацешта хьалхашка латта дехкараш.

Цу декхарашка хьежжа физкультуреи спорти къахьегамхошта коммунистически кхетам балара лоархIаме дакъа хилар кхета а деш, вай республика физкультурни организацеша хоадам болаш болх чакхбоаккх физически культура шерагIа цаха юкъе йоаржаяра.

Белгалдаьккхача кхоачам ба укх тIехьарча кхаь шера хIара коллективе, городе еррнгача республике спортивни хьоккамаш тоадалар. 67 СССР спорта мастери пхиъ дунен халкъашта юкъерча класса мастери кийчваьв республика спортивни организацеша. ДIададахача шера республике вар 260332 спортсмен. 75 эзарнел совгIа тайп-тайпарча спорта разрядникаш, 18 эзар общественни спортивни болхлой. Соайкарча цхьан шера республика физкультурни организацешка кийчваьв спорта дунен халкъашта юкъерча класса кхоъ мастер (Хасимиков Салман, Орцуев Хасан — кIалтохарах латара; Марченко Владимир — спортивни гимнастика), 21 СССР спорта мастер, 662 спорта мастералла кандидаташи шкьоалагIа спорта разрядаш яраши.

Тайп-тайпарча 78 Еррнгроссийски а Еррнгсоюзни а спортивни яхьашка дакъа лоацаш хиннаб Нохч-ГIалгIайчен физкультурникаш. Цига дика толамаш а даьхад. Шоай лоIаме кIалтохарах латача Еррнгсоюзни ловзарашка кагирхошта юкъе хьалхара моттиг яьккхай вай республика спортсменаша, ялх спортсменех Россе къулбехьен чемпионаш хиннаб. ХIаьта классически кIалтохарах латаш Россе къулбехьен командашта юкъе кхоалагIа моттиг яьккхар вай спортсменаша, парех, вьне финале дакъа лаца бокъо а яьккхар.

Толамца лайзар республика яйгача атлетика команда «Правда» газета приз яккхара хиннача XII — Еррнгсоюзни яйгача атлетика кросса финале. Цига вай спортсменаша шоллагIа групе хьалхара моттиг яьккхар. 6 саго призаш яьхар. РСФСР-е шоллагIа моттиг яьккхай вай штангисташа а.

СССР вIашагIтехача командa доакъашхой болаш США хиннача кIалтохарах латача яхьашка къонабарашта юкъе хьалхле а йоаккхаш дунен чемпионаш хиннаб С. Хасимикови С. Орцуеви. Цул совгIа кхийначарна юкъе кIалтохарах латаш Россе чемпиона цIи а яьккхай С. Хасимикова. Вай мехкарча а дунен халкъашта юкъерча а яхьашка коталонаш яьха ба: кIалтохарах латаш — Б. Тунгаев, А. Бисултанов, Р. Бадалов, С-А. Абдулаев, П. Эльдиев; В. Ахмедов, О. Шамсадов, Ш. Умаров, И. Юсупов; самбо яхьашка — И. Тимирбулатов, М. Халадов, М. Наурузов, А. Давыденко; езача атлетиках — И. Темирханов, С. Кушаев, А. Сайдулаев, В. Хамидов; актробатиках — С. Абубакаров, Л. Харитонов, Н. Гусов, кхы дукхабараш. Дувца ца дезаш дерригача дуненна а довзаш да массехк шера дунен чемпион йолча гимнастка вай мехкахочун Л. Турищевой спортивни толамаш.

Укх тIеххьарча шерашка дикка дукхагIа хиннаб болх беча гимнастика ераш, туристаш, чкъаьрий доахараш, чарахье ухараш.

Республикерча физкультурни организацеша къаьстта чIоагIа йоакхо ю ГТО комплекс кхоачашъяра. Цу гIулакхa лаьрхIа комиссеш я хIара физкультурни коллективе. ХIанзлехьа ГТО керда комплекс йиза кхоачашъяь значокаш йолаш 85058 саг ва Нохч-ГIалгIайчух. Из болх хьалдача лостамах дIахохьош а ба.

КПСС XXIV съездо физкультураи спортен организацешта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара боккхача лоархIаме я РСФСР-ен СССР-ен халкъий спартакиадаш. Цар мехка шерагIа йоаржаю физически культура, керда миллионаш нах спорта юкъеоз.

1974 шу — СССР халкъий VI спартакиада шу. Из спартакиада я Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа вай мохк фашизмал котбаьнна 30 шу дизара хетаяь. Цул совгIа из я физкультурни болам дIахо дегIабоалабара, советски наьха патриотически кхетам лакхбара, спортсмений говзал лакхъяра лаьрхIа.

Кхаь даькъе чакхйоал Нохч-ГIалгIайчен VI ахканара спартакиада. Физкультура юкхьанцарча организацешкен районашкен хиннача спартакиада хьалхарча шин этапе дакъа лоацаш хилар 100 эзар совгIа саг.

29-ча июне Грозне дIайолаеннай Нохч-ГIалгIайчен спартакиада финал. Из дIагIоргьа 7-ча июле кхаччалца. Спартакиада финале дакъа лоацаш ши эзар совгIа саг ва. Спортивни яхьашка хьалхле къувсаш ба ДСО, районий, предприятей, учрежденей, колхозий, совхозий физкультура коллективай доакъашхой. 15 тайпарча спорта доакъошка къувсаш ба республика спортсменаш.

Нохч-ГIалгIайчен спартакиада финале котбаьннача спортсменех вIашагIйохкаргья вай республикера РСФСР халкъий VI спартакиаде дакъа лоацаргдола спортивни командаш.

Иштта да республика физкультура организацей цхьадола спортивни толамаш. Цхьабакъда цунах кхоачам хинна Iе йиш йоацилга оаха дика кхетаду. Еррнгача спорткомитеташа, ДСО советаша, берригача физкультура болхлоша, активисташа шоай кертера декхар лоархI советски наха, къаьстта кагирхошта, коммунистически кхетам луча физкультураи спортен еррнгача формаехи биззагIа пайда эцилга, хIара коллективе спортивни болх дIахо тоабелга, мамогта дукхагIа нах спорта юкъеозилга, спортсмений говзал дIахо лакхъелга. Из ба наьха унахцIено чIоагIъяра, цар лерттIа салоIилга Iалашдара, советски наьха политически а къахьегама а хьинар айдара бола тешаме никъ.

М. МЕСТОЕВ,
Нохч-ГIалгIай Министрий Советерча физкультураи спортен комитета воккхагIвола инструктор.

ФУТБОЛ

Самардийнахьа город Грознерча Орджоникидзе цIерагIча стадионе футболах ловзаш хилар «Терекни» Махачкалера «Динамои» командаш.

ДогIа делхар бахьан долаш хало дар спортсменашта ловза. Из низкъала матч чаккхъяьлар пхьаннегахьа я совле йоацаш, счет 1:1 йолаш.

ХIанз вай команда 25 очко я. Турнирни таблица тIа хьалхарча метте а я из.

ХьатIадоагIача оршот дийнахьа вайцига шийн аргIанарча матчах Астраханерна «Волгарь» яхача командаца ловзаргба «Терека» футболисташ.

М. РАДОВ.

БАСКЕТБОЛ

Чакхйовла гарга я Нохч-ГIалгIайчен VI-ча спартакиада программах йола баскетболах ловзара яхьаш.

Яхьаш дIайолаелча деиз дика ловзаш хьайоагIа «Спартак» яхача общества маIача наьхеи кхалнаьхеи баскетбольни командаш.

Спартакиадага шоаш дика кийчбенна хилар хьахьеккхар «Трудовые резервы», «Труд», обществай спортсменаша а.

Укх тайпара чакхдаьлар тIеххьара хинна ловзараш. **МаIа нах:** «Труд» — «Урожай» — 86:60, «Буревестник» — «Локомотив» — 71:59, «Спартак» — «Труд» — 79:62.

Кхалнах: «Спартак» — «Урожай» — 41:25.

Июньски бIайхача маьлха зIанарий йIовхал кхы ца ловш — карабаха бешар Байкал, чIоагIача набарах баьлча санна беттабала болабелар из лоаман бердашта юкъе. ТIаккха 336 хиш — СибарегIен вампала мехкарий, доккхий кхертIой кIалтIадоахаш Саянски лоамаш тIара Iодоладелар сигала бесарча аренна духьала.

Гонахьа мел дола хIама дийнделар, кердача туристски йоакхонех хьалдизар. Байкала тIа салаIара сезон дIайолаелар. Вай мехка гаьнагIа йолча моттигашкара нах ух укхаза. Цун хоза Iалам, ялсмале санна йолча гонахьарча моттигий хозал бIаргаяйча укхаза юха ца воагIаш Iелургвац саг. Хала да бердий, форда хозлен тIара бIарг тIерабаккха.

Зехьа оалаш дац: «Байкале цкъа хинначоа цIаккха йицлургьяц цун тамаше, из юхаванза Iелургвац». Тахан Байкало нахага ше оалаш санна хеталу: «Маьрша доагIалда шо».

СалоIача туристий — салаIара база отпускникий лоIаме я кемпингаш, тайп-тайпара снаряжени йола прокатни пункташ, сиха лела «Ракеташ», паргIата теплоходаш.

СУРТА ТIА: Байкала тIа гIолла дода «Комсомолец» яха пассажирски кема.

Э. БРЮХАНЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

6-ча ИЮЛЕ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Сийг» яха клуб. «Шоана, хIама ха ловраш» яха дагахьара альманах. 11.00. Болх бу «Малышок» яхача берий кинотеатро. 12.00. Болх бу сакъердаметача аттракционий городоко. 19.15. Болх бу шоэлагIа гойтача фильмий кинотеатро.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА ПАРК. 10.00. Болх бу автогородоко. Наькъашка лелара бокъоний хьакъехьара ловзар. 10.00. Волейболахи йоккхача теннисахи ловзара яхьаш. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 18.00. Баьццара театр. Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт, солисташа дакъа а лоацаш. Кинолекторий. «Сага психикапара тамашийна хIамаш» яха лекци. 19.00. Къайла театр. В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa халкъа драматически театро оттаеш «Странни особа» яха спектакль. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Сказочники» яха вокально-инструментальни ансамбль. 19.30. «Халкъа торохьал» тоадарах йола КПСС йоахкоз яха кинофестиваль.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. «Бригантина» яха клуб. Смекалка ярий конкурс. 11.00. «Вай республикен пун пятилеткен» яха къамаьл. 18.00. «Общественна духьалара гIулакхаши уж дIададахара дезараши» яха юриста А. А. Доляковай къамаьл. 19.00. Эстрадаи халхарийн сайре.

ПРОЛЕТБАТА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ЦIА. 12.00. Болх бу «Орленок» яхача берий кинотеатро. 13.00. Челябинскерча Горьке цIерагIча драматически театро оттаеш «Карлсон юхаккхьчаш» яха спектакль. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

7-ча ИЮЛЕ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. Болх бу «Сийг» яхача клубо. 11.00. Болх бу «Малышок» яхача берий кинотеатро. 19.00. «Халкъа халхараш» яха мукъача ден лекторий. «ХIанзарча Iилман-технически революце хьалашкара идеологически къовсам» яха лекци. 20.00. Болх бу «Глобус» яхача кинолекторе.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА ПАРК. 10.00. Болх бу автогородоко. Наькъашка лелара бокъоний хьакъехьара ловзар. 10.00. Волейболахи, баскетболахи ловзара яхьаш. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт, солисташа дакъа а лоацаш. 18.00. Кинолекторий. «Дунен коммунистически болам машаран дунен халкъашта юкъерча кхерамзленнен тIехьа доаттабеча къовсаме» яха лекци. 19.00. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Сказочники» яха вокально-инструментальни ансамбль. 19.00. «Халкъа хьал-торо тоадарах йола КПСС йоахкоз» яха кинофестиваль. 20.00. Беьццара театр. «Дека гитараш» яхача Ленинградски вокально-инструментальни ансамбла концерт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ШАХМАТАШ

Йистеьннай Нохч-ГIалгIай АССР VI-ча спартакиада программах хинна шахматех ловзара яхь.

Массарел дикагIа лайзар «Труд» общества спортсменаш. Пхе турах цар яьккхар 30-нех 23,5 очко. Хьалхарча метте уж ба.

Из толам боаккхача дика дакъа лаьцар спорта мастера В. Дорошкевича, мастералла кандидата С. Кастарнова, В. Хуршудова, Л. Шматовас.

ШоллагIа моттиг яьккхар «Буревестник» общества шахматисташа. Цу команда спортсменаша 17 очко яьккхар.

Къаьстта дика лайзар студенташ спорта мастер Д. Бергин, Ю. Епифанов, Х-М. Ошаев, И. Юсупов, кхыбараш.

КхоалагIча метте ба «Локомотив» общества спортсменаш. Цар 15 очко я.

Во ловзанзар юрташкара хьабаьхка шахматисташ а. Царна юкъе белгалвар цхьоалагIа разряд йола Джанаралиев Ваха. Шоай команда хьалхарчарца хилийта гIерташ дика лайзар В. Миронов, У. Музаев, Н. Булчаев, А. Хагаев. Цар командо йиълагIа моттиг яьккхар.

ПхелагIа моттиг мара яккханзар спартаковцаша.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ЕК КЪОНАЧАР ОАЗАШ

ПхийтталагIа шу да Наьсарера музыкальни школа болх беш йола. Юххьанца укхаза яцар алхха цхьа фортепьяно отделени мара. Хьехархой ца хилар бахьан долаш халкъа инструментий отделени хьаелла тха вIаштIехьдаланзар 1972-ча шера мара.

Тха школе дукха ба дика дешархой. Бакъда музыка Iомаяра мел эша хьалаш хIанз а дика вIаштIехьдаьннадац укхаза.

Иштгача хьалашка дукха къахьег школа хьехархоша къама а классически а музыкацара, Даьхешара дешархой безам чIоагIбара, цар эстетически кхетам лакхбара.

Къаьстта дика дешаш, хьехархоша дIахьалхадаьккхар сиха карадерзадеш, музыкальни кхетам лакха болаш ба дукха дешархой. Царех ба Барзанукаев Ваха, Зангиев Руслан, Ахриева Лейла, Мальсагова Марина, кхы дукххабараш.

Масала, фортепьяно Iомаеча пхелагIча классе дешаш йолча Мальсагова Хаде дика кхоачашъю К. Черне «Этюдаш», С. Баха «Прелюди», И. Гайдна «Вариацеш йола ари», Л. Бетховена «ВорхI халкъа халхар», кхыйола чоалхане ашараш. Баяр Iомабеча Балаев Ахьмада хIанзлехьа локхалу Денисова «Этюд», Ф. Моцарта «Минуэт», Клименте «Ронда».

Геттара дика дешаш музыка дика кхетаеш ба кийчон классера Арсельгова Зарема, Сагова Фатима, Алиева Лида, Трифонова Ольга, кхыбараш.

Дика ка а йоалаш школе болх беш ба къона хьехархой Грознера музыкальни училище чакхъяьккха Юрий Николаевич Крыгин, соахка тха школа чакх а яьккха Астраханерча консерваторе дешаш йола Галина Ивановна Клименко, Орджоникидзерча искусствай училище йистеяьккха Олег Алексеевич Гусев. Берригаш шоай низ, дерригa хьинар дIалу цар кагирхошта музыка Iомаяра балха.

Тха школа йистеяьккхарех дукххабараша дIахо хьо музыка Iомаелга. Царна юкъе ба Краснодарерча культура институте дешаш йола Евлоева Iайна, Грознерча музыкальни училище дешаш йола Шадыжева Фариза, хIаьта иштта музыкальни училище деша баха кийчлуш бола укх шера школа чакхъяьккха Даскиева Тамара, Вожжова Аня, кхыбараш.

Цар массане хозачунцар безам совбаьккхар, уж музыкальни наькъа тIа баьхар я эггара хьалха школе музыка хьехаш хинна Яндиева Махьмада Мадина. Москверча П. И. Чайковске цIерагIча консерваторе дешаш я из хIанз.

Тха дешархоша концерташ уттадаьд районерча дукххача школашка, хIаьта иштта Къилбаседа-ХIирийчен Октябрьски районе. Грозне яха симфонически концерт луш хиннай тха школа. Массанахьа а дика тIаэц къонача музыкантий гойтамаш.

Тха педколлективо шийн низ мел кхоачар ду Наьсарера музыкальни школа республике дикагIъярех хилийтара. ДIахо йодача хана тхоай низи хьинари кходергдац оаха районе музыкальни культура айяра.

Бакъда, школа материально-дешара база вIаштIехьйоаккхаш райисполкомо а цун культура отдело а гIо дар дех оаха. Музыкальни школана чIоагIа эш зал, холл, мебель, музыкальни инструменташ.

М. ИНАРКИЕВА.
Назранерча музыкальни школа директор.

КАГИРХОЙ — УДАРНИ ГIИШЛОШ ЕЧА

Дукххача Еррнгсоюзни ударни гIишлош хьалъеча шоаш ца кхобеш хьинаре къахьегаш ба вай республика къона патриоташ.

Дукха ха йоацаш ВЛКСМ ЦК путевкаех Байкало-Амурски магистраль юллача къахьега бахаб вайщигара кагий нахи мехкарийн.

Укх деношка Усть-Илимске бахар къона болхлой. Нохч-ГIалгIайчен комсомоло бахийтараша хьинаре дакъа лоацаргда Усть-Илимски промышленни комплекс хьалъеча. Еррнгсоюзни ударни гIишло хьалъе бахараша юкъе ба къона болхлой Дудаев Махьмад, Лепетухина Валя, Курдогло Вера, кхыбараш.

Укх шера кхы а гIоргба вай республикера къона патриоташ мехка тайп-тайпарча районашка ударни гIишлош хьалъе.

Р. МАЛЕВ.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара правилай 76 пункто яхачох хьалха йодача транспорта тормоз техача машин тIатохаргйоацаш юкъ йита декхарийла ва водитель.

Из бокъо телхаяр бахьан долаш дIададахача кIирагIа массехк транспорт вIашкакхийттай. Царех ба, масала, № 1737 автоколонна водитель И. Тимурзиев, «Союзмонтажгаз» СУ-8 С. И. Бисултанов, ОГНХЗ АТК—А. Н. Попов, иштта кхыбараш. Ираза, уж хатараш транспортни средствашта технически зуламаш дарал совгIа, цхьаккха саг лоза ца веш чакхдаьннад.

Цхьатара бокъонаш йолча перекресткашка гIолла чакхбовлара бокъонаш телхаярах авареш йир водителаша автокомбинатерча В. И. Подобреева, кхо саг лоза а веш, Грозненски района Ленина цIерагIча колхозерча З. А. Имадаева, «Ремстройтреста» УМС Ю. П. Дорошенкос.

ЦIенхаштта терко е эзаш гIулакх да транспорт лехкача водителаша корта бохабу маларaш менна моттигаш ниисъялар. ДIададахача кIирагIа из тайпа 99 нарушени хиннай. Соцабаьча водителашта юкъе ба: Гудермесски района «Джалка» совхозера А. Я. Голомадов, «Чечингсельстрой» УМСС — А. Н. Колесников, КСМ—1— М. Г. Наумов, ПМК—1— Ю. М. Тангиев, «Автоспецоборудоване» заводера—В. В. Чиканзе, иштта кхыбараш. Царгара массанегара а транспорт лехкара бокъонаш дIайоахаргья цхьан белггаларча юкъа.

С. СААКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ воккхагIа вола инспектор.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

МАШАР — МАССАНЕ А ЮКЪАРА ДИКА

Франце чIоагIа теркам тIа бохийт советско-американски пачхахьалкхенашта керте латтараш кхозлагIа вIашагIкхетара. Укхаза дика кхетаду, советско-американски отношеней хьал доккхача даькъе вай ханара керттера проблема — тIемен машарен проблема къоастаярах тийша долга. Шоай комментарешка из уйла белгалйоах обозревателаша, цу хьакъехьа дийцар сона политически деятелаша а.

— Советско-американски отношенешка хинна эргало укх тIеххьарча шерашкарча лоархIамеча арахьарча политически событеех цаI санна лоархI дерригача дунейн тIа лархIа а доагIаш, — аьлар Ла-Манша департаментагарча Къаман собране депутата Луи Даринос. — Ядерни замалахьа Советски Союзапарча гIулакхашта машаре дахилга мара кхы тайпа лард ца хилар ВIашагIкхийттача Штаташа бакъдаь тIаэцар Iалаьмате боккхача лоархIаме дар дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара процесс дегIайоалаяра.

Шин державана керте латтараш вIашагIкхетаро, переговораш яр бахьан долаш яьча соглашенеша керда хьал хилийтад советско-американски отношенешка. Цар хьийга къа бахьан долаш пайдана хургбола цхьана болх дIаболабаьб массе тайпара профессеш йолаш болча наха: гонахьен проблемаш къестаеча Iилмахоша, орбите гIолла цхьана никъ бе кийчлуча космонавташа, кхераме лазараш хьеду бахьанаш техкача лораша, и. кх. дI. ВIаши гIойле йолча тайпара СССР-на леладу бувзамаш шерде гIертаро чулоац общественностах бола тIа-тIа дукхагIа нах, США доалерен политически гIозараш, кхохкам кIаьдбара духьала бараша новкъарле йоI а.

ДIададахача шин шера хIанзале а дукха хIамаш карагIдаьннад, цхьабакъда де дезараш кхы а дукхагIа да, къаьстта а тIема гIулакхa. Кхохкам кIаьдбелгеи машари чIоагIа хилийтара юхасоцаданза даргдац Iоадеш латта герз. Цу хьакъехьа дийцар Л. И. Брежнева Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессе. Цу тайпара по белгалдаьккхар, герз дIадаккхара проблемашта СССР-о цIенхаштта уйла тIайохийташ хилар. Америка ВIашагIкхийттача Штатий кулгалхоша а иштта кхетадеш хила дезаш да кхохкам кIаьдбелгеи герз Iоаделгеи цхьана тардала йиш йоаца ши хIама хилар. Уж ши процесс бе-беча оагIорахьа йода.

— Сийлахь-йоккхача шин державана юкъера гIулакхаш хIанз белгалдоахаш долча вIаши дагардараш кхетадарои цхьана гIулакхаш леладарои дикача оагIорахьара воздействи ю дунен халкъашта юкъера дерригa хьал дегIадара. Суверенни нийсхон, вIаши йолча гIойлен, машар лоаттабарцен чIоагIбарцен цхьатарра хьашт хилара ларда тIа пачхахьалкхенашта юкъера гIулакхаш тоадара новкъостал деш мел дола хIама, — аьлар Л. Даринос шийн къамаьл чакхдоалаш, — дерригача халкъашта пайда болаш да, хIана аьлча машар — массане а юкъара дика.

Н. КУЗНЕЦОВ,
АПН соб. корр.

Париж.

ЭГГАРА КЕРТТЕРА ГIУЛАКХ

Дунен общественносто лаьрхxIа зув советско-американски пачхахьалкхенашта керте латтараша ю переговораш. Доазол дехьарча кепайоазоно, боккхийча общественни политически деятелаша, дерригача прогрессивни адама дика могаду дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара, вIаши юкъе тешам хургболеи цхьана гIулакхаш леладергдолеи хьал хилийтара тIадерзадаь Советски Союзои ВIашагIкхийттача Штаташеи керда хьега къа.

«Эггара лоархIамегIара вIашагIкхетар», «Дунен халкъашта юкъерча вахаре эггара кертера гIулакх». Советско-американски переговорий иштта мах бу венгерски газеташа.

«Нагахьа санна ши шу хьалхагIа сийлахь-йоккхача шин державана юкъерча гIулакхашка эргало яларгеи «шийлача тIема» ша бошабара цо новкъостал дарген догдаха йиш йолаш мара вай хиннадеце а, тахан тешшаме аля йиш я вайга, советско-американски бувзамаш хьалхагIа шозза вIашагIкхийттача хана белгалдаьча лостамашкахьа дегIаиха а дунен халкъашта юкъерча дерригача хьала аьттув болча оагIорахьа цо влияни еш а хилар», — белгалдоаккх ВСРП ЦК орган долча «Непсабадшаг» яхача газето.

Статья тIа белгалдоаккх, советско-американски отношенеш тоаялар хила майоагIар, массазара, кIал чIоагIа ларда йоалла процесс лархIа мегаргйолга.

«Мадьяр хирлап» яхача газето язду халкъаша советско-американски переговорашца ювзаш йолча догдоахийлах. Ший комментаре тIа цо хьакъоастаю советско-американски переговорий ларда йолча проблемех цаI, — ядерни тIом ца хилийтара проблема.

— Оаха кхетаду, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара даькъе баьнна толам хоадамболлаш долча даькъе советско-американски отношенеш тоаялара тийша хилар, — дIакхайкадир шун корреспондентага Еррнгвенгерски машара совета генеральни секретарь йолча Илона Шебештьена. Цо белгалдаьккхар, «машар» яха дош наха Советски Союзаца, еррнгача социалистически содружествоца ца дувзаш йола миIинг дунен тIа ца хилар. Миллионаш болча наха кхетаду, духхьал Советски Союзен социализма кхыча мехкийн чиз боккха хилар. Хьалхашка латта декхар кхоачашдара тIаерзаяь, вIаши дага а дувлаш цар чакхйоаха политика бахьан долаш дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара даькъе толамаш даьха хилар.

— ДIахо а машар лоаттабара, дунен халкъашта юкъера хьал тоадара лоархIамегIара политически фактор хургьяьнна хет венгерски къахьегамхошта, — белгалдаьккхар Илона Шебештьена, — СССР-ан США-нен юкъера гIулакхаш догIакхувларах. Москве кулгаш яздаьча документаша цIаькха а бакъду, из вIашагIкхетар беркате хилар. Цо кхы тIа а сихдергда советско-американски отношенеш дегIаухилга, новкъостал дергда кхохкам кIаьдбаргахьа хинна лостам хувцалургбоацаш бара.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН корр.

Будапешт.

ЖЕНЕВА. Кортамукъале Луис Корваланан Чиле кхыча политически лийца боахкача нахаи яхаш дIадехаш бар хьаьръяьннача реакце гIулакхашта духьала къовсам лоаттабеш дола чилийски халкъ хьаллацара укхаза митинге гулбеннараш.

АДН—ТАСС сурт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. IуйрIйнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Берашта бола фильм. 10.00 — Художника мастерске. РСФСР-а халкъа художник Верейский. 10.30 — Телевизорашка хьожарий письмойх йола ашарий программа. 11.00 — Дайноаной. шоана. 11.30 — Босбола телевидени. Тахан кооперацe дунен халкъашта юкъера Ди ва. 11.45 — Босбола телевидени. Концерт. Ленинградера передача. 12.20 — Поэзия. Ушаков. 12.45 — «УнахцIено» яхача программа почта. 13.15 — Музыкальни календарь. 13.45 — «Экрана тIа къахьегама саг ва» яха кинопередача. 14.15 — Советски Союзе гIолла яха кинопрограмма. 15.15—БIаргагушдар—теша хала дар. 16.15 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 16.40 — Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу политически обозревателa Жукова. 17.25 — Босбола телевидени. Советий мехка бераш. «Iуйра дика хийла» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — ФутболагIа йола дунен чемпионат. Германе Федеративни Республикера передача. 20.00 — «Йоагаль лер» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Искусства мастерий концерт. 22.55 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

13.45 — Босбола телевидени. «Iалами саги». 14.15 — Москварча концертни залашка гIолла, Чайковске цIерагIча дунен халкъашта юкъерча 5-гIча конкурса итогаш. 15.15 — «Аькхе залачара драма» яха телевизионни спектакль. 2-гIа сери.

7 июль
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Гургаl бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00. — Музыкальни киоск». 11.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «Цу хозача мехка». 12.15 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.15 — «Кхо йиша» яха художественни фильм. 15.10 — «Парте новкъа, дай новкъа» яхача документальни фильма премьера. 15.35 — Босбола телевидени. Советски аллей концерт. 16.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Босбола телевидени. «Кинонекъбархой клуб». 18.00 — Босбола телевидени. ФутболагIа йола дунен чемпионат. Германе Федеративни Республикера передача. 20.15 — Босбола телевидени. «Ла Скала» яхача Милански театра Москве лу гастролеш. «Норма» яха Беллини опера. СССР Доккхача театрера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Ла Скала» яхача Милански театра «Норма» яха спектакль дIахоахьар. Йистеьлча кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.50 — «Дудинской класс» яха телевизионни фильм. 16.35 — «Гойле сакхетама хала никъ» яха художественни фильм. 1-гIа сери.

РАДИО

6 июль

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш хаоттами. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00— «Комбайнер» яха радиоочерк (гIалгIай меттала). 13.20 — Ялат чуэцача хьалха латтарашта дола концерт (гIалгIай меттала). 14.00 — «Ше сийгаш» яха пионерашти дешархоштен йола передача (гIалгIай меттала). 14.15 — «ДикагIбарашца нийсле» яха корреспонденци (нохчий меттала). 14.30 — «Нохчий кхалсага безам» яха Чахкиева СаIида дувцар дIахо дIахьар (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.15 — «Кавказ ашарашца» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Дына гIулакхаш къаме гIулакхашца дIатарде гIертар» яха беседа (эрсий меттала). 16.20 — Пятилетка хьалха латтараш (гIалгIай меттала). 16.30 — Патриотически кхетамца нах кхебара лоархIаме торо. Исторически Iилмай кандидата Шамилева беседа (эрсий меттала). 16.45 — «Социализма мехкашка» яха беседа (гIалгIай меттала).

7 июль

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — Шоана, дукха езa ашараш. 12.20 — Юрта боахама хьалха латтарашта дола концерт (эрсий меттала). 13.10 — «Ялат кхедер» яха очерк (нохчий меттала). 13.30 — «Атеист» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 13.50 — «Коммунисташ ялат чуэцача» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 14.05 — Советски Эскара бIухой зайкех дола концерт (гIалгIай меттала). 15.15 — Сийле хийла хьона, лаьттара нана. «Нана-Турпалхо» аьнна цIи оттаяь 30 шу дизарга (эрсий меттала). 15.30 — Музыкальни моаршал да шун ноаношка. Концерт (гIалгIай меттала). 16.15 — «Школьни глобус» яха пионерашти дешархоштен йола передача (эрсий меттала). 16.30 — КПСС-а XXIV съезда сецамаш кхоачашде. «Коммунисташ хьалха латт». КПСС Веденски райкома хьалхарча секретара Махауре выступлени (нохчий меттала). 16.45 — Ашараш. 18.00 — Иллеца доттагIал дараштa дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан йоацаш, малхбузенгахьара 3—7 м/сек. мух а хьекхаш, Грозне 18—23 градус, республике 20—22 градус йIовхал а йолаш ха оттаргья.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацца йолча моттигашка доацача юкъа догIа а делхаш, температура бийсан 12—17 градус, дийнахь 22—27 градус йIовхал а йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, арен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84. Типография из-за «Грозненский рабочий», проспект Револю ции 7/84. Заказ № 6357.